

Брой 10 (2039) Година LXVII, ISSN-0205-0943 октомври 2025 г. Цена: 2 лв./1.02 евро

ТУРИСТИЧЕСКИЯТ ВЕСТНИК - издание на БТС

Абонирайте се за в-к „Ехо“
Каталожен № 255

ПРОЯВИ ОТ КАЛЕНДАРНИЯ ПЛАН НА БТС

Песенен празник на туристическите хорове
„Слава вам, будители“ - 1 ноември, гр. Пловдив,
БТС, ТД „Шипка“ - гр. Пловдив

Традиционен поход по случай Деня на народните
будители до ИАР „Мадарски конник“ - 1-2 ноември,
ИАР „Мадарски конник“, ТПД „Орлови скали“ - гр.
Провадия

Състезание по спортно ориентиране за купа
„Сърнена гора“ - 1-2 ноември, гр. Стара Загора и
околностите му, ТД „Сърнена гора“ - гр. Стара Загора

Състезание по катерене за деца на изкуствена
стена, дисциплина „Булдър“ - 1-2 ноември, гр.
Стара Загора, ТД „Сърнена гора“ - гр. Стара Загора,
Алпийски клуб „Железник“

Състезание по катерене за деца на изкуствена
стена, дисциплини „Скорост“ и „Трудност“ -
ноември, гр. Стара Загора, ТД „Сърнена гора“ - гр.
Стара Загора, Алпийски клуб „Железник“

Награждаване на носителите на златни,
сребърни и бронзови значки в Националното
движение „Опознай България“ - 100 НТО“ - 14
ноември, гр. София, БТС, МОН, ММС, МК, МТ, ТД

VIII Общински поход „Ден на интензивното
ходене“ - 14 октомври, Скални манастири в района
на Провадия, ТПД „Орлови скали“ - гр. Провадия

Колопоход „Освобождение“ - 17 ноември, гр.
Етрополе, ТД „Старопланински турист“ - гр. Етрополе

Състезание по ориентиране за купа
„Никуденско бягане“ - ноември, гр. Казанлък, ТД
„Орлово гнездо“ - гр. Казанлък

Поход „По руските паметници в Етрополски
балкан“ в чест на освобождението на Етрополе
- 22-23 ноември, Етрополски балкан, ТД
„Старопланински турист“ - гр. Етрополе

XI-а спортно-туристическа среща на
планинските водачи в България - 28-30 ноември,
УЦ „Мальовица“, БТС, ТД

Връчване на годишните награди на БТС и
Коледно-новогодишен концерт - декември, София,
БТС, СТХБ, вестник „Ехо“

Национален ученически туристически събор
„Снежен рай“ - декември, по наредба, ТД ПЕС
„Мусала“ - гр. Самоков

КАМПАНИЯТА „ХИЖА НА ГОДИНАТА“ УТВЪРЖДАВА ГРИЖАТА ЗА ПЛАНИНСКИТЕ ДОМОВЕ КАТО ОБЩА КАУЗА

На официална церемония в Дома
на киното в София на 15 октомври т.г.
бяха обявени резултатите от публичното
гласуване в кампанията „Хижа на
годината“ за 2025 г. и връчени наградите
на победителите. Третото издание на
кампанията на приключенска медия „360
градуса“ и Български туристически съюз
утвърждава грижата за хижите и заслоните
като обща кауза. Водещите Митко
Павлов и Радина Думанян напомниха
на присъстващите, че това не е просто
конкурс, а платформа за споделяне,
търсене на решения, подобряване на
условията за туризъм, повишаване на
културата в планината и доброволчество.

В периода от 15 май до 15 октомври
т.г. в кампанията са регистрирани 42
984 гласа, 490 000+ преглеждания на
уебсайта и 3,5+ млн. преглеждания на
материали в социалните мрежи на „Хижа
на годината“. Номинираните 100 хижи
и заслони се състезаваха в 8 конкурсни
категории и пет грантови програми за
подкрепа (материална помощ от бизнес-

партньорите SiteGround, Матраци ТЕД,
Орахим, БТС и Kaufland и Photomate).

Номинираните хижи и заслони са били
оценявани комплексно от организаторите
на инициативата, финансиращите
компания и партньорите на кампанията.
В избора на номинации в отделните
категории са участвали следните
номиниращи организации: Български
планинарски съюз; Планинска спасителна
служба; Асоциация на планинските
водачи - Планини и Хора; Асоциация
на парковете; БААТ; МТВ-BG; Българска
Маунтин Байк Асоциация; Българска
асоциация по ски свободен и екстрем
стил; Сдружение за дива природа
„Балкани“; Екологично сдружение „За
Земята“; Коалиция „За да остане природа
в България“; видео поредица „Разказите
на хижаря“.

**Кампанията се реализира с подкрепа
на: генерален партньор:** SiteGround (трета
породна година). Основни партньори:
Photomate, Subaru, Karcher, Матраци
ТЕД, Пиринско, Devin минерална,

Биопродума, Орахим, Yettel и Kaufland.

В церемонията по награждаването от
БТС участваха председателят Венцислав
Венев, изпълнителният секретар Лъчезар
Лазаров, Васил Николов - член на УС на
БТС, дейтели на туристически дружества,
хижари; Любомир Попйорданов -
председател на „Планини и хора“ -
асоциация на планинските водачи в
България, Емил Нешев - директор на
Планинска спасителна служба и др.

„За БТС кампанията е естествен път
за комуникация със стопаните на хижи
и заслони.“, заяви в приветствието
си Венцислав Венев, председател на
Български туристически съюз.

„Нашата мисия е чрез кампанията
да показваме добрите примери, да
говорим за трудностите, да търсим
решения за справяне с тях, да създадем
общност, която да се грижи колективно
за богатствата на нашите планини“, каза
Полина Димитрова, организатор на „Хижа
на годината“.

►► на стр. 8 и 9

ВАЖНО СЪОБЩЕНИЕ

На 14 ноември
(петък) 2025 г. от
14 часа в Сцена за
култура, изкуства и
наука „Централни
хали“ в сутерена
на сградата на
Централни хали -
София, в присъст-
вие на нотариус ще
се състои цере-
монията по тегленето на
наградите на регистрираните участници
в **Националното движение „Опознай
България - 100 Национални туристически
обекта“** за периода 2024-2025 г.

Списък с имената на всички, спечелили
награди (в т.ч. имената на спечелилите
големите награди) ще бъдат публикувани
в сайта на Сдружение „Български
туристически съюз“ www.btsbg.org.

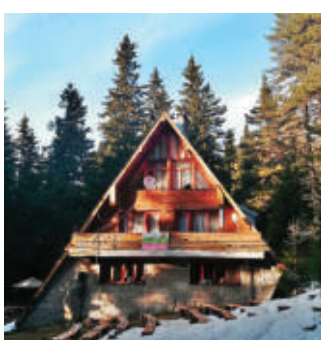
Участниците, които не са успели да
получат наградите си на 14 ноември, ще
могат да ги получат в офиса на БТС до два
месеца след тегленето, т.е. до 14 януари
2026 г.

Телефони за връзка:
02 98 73 409 и 0882 96 63 00.

КАУФЛАНД БЪЛГАРИЯ И ING BANK БЪЛГАРИЯ ЩЕ ФИНАНСИРАТ ПОДОБРЯВАНЕ НА ТУРИСТИЧЕСКАТА ИНФРАСТРУКТУРА НА ХИЖА „ПЛАНИНАРСКА ПЕСЕН“

На 2 октомври т.г. на Сцена
Централни хали в София
Kaufland България и ING
Bank България организираха
съвместно събитие „Устойчиво
развитие и растеж - иновации,
партньорства и добри
практики“. На него присъстваха
бизнес лидери и посланици, за
да обменят добри практики,
свързани с подготовката
за транспониране на
Директивата за екологичните
претенции (грийнушинг).
Сред официалните гости бяха г-жа
Йорданка Чобанова, ръководител на
Представителството на Европейската
комисия в България, Н. Пр. г-жа Ирене Мария
Планк, посланик на Федерална република
Германия в България, Н. Пр. г-н Робин
Питърс, заместник-посланик на Кралство
Нидерландия в България, г-жа Марина
Кобакова, главен изпълнителен директор на
ING Bank България, г-н Иван Чернев, главен

изпълнителен директор
на Kaufland България, д-р
Митко Василев, доктор
хонорис кауза в Технически
университет - София и др.
От БТС в конференцията
участва изпълнителният
секретар Лъчезар Лазаров.

Главният изпълнителен
директор на Kaufland
България Иван Чернев и
Марина Кобакова, главен
изпълнителен директор на
ING Bank България
използваха форума, за да промотират нова
добра практика за устойчиво развитие
на планинския туризъм. Те обявиха два
гранта от по 5000 лв. за подобряване на
туристическата инфраструктура на хижа
„Планинска песен“ на Витоша. Двете
компания отпускат по 5 000 лева за
инициативата, като освен паричните суми, в
ремонтните дейности ще се включат с личен
труд доброволци от екипите им.

АБОНИРАЙТЕ СЕ ЗА ВЕСТНИК

ТУРИСТИЧЕСКИЯТ ВЕСТНИК
КАТАЛОЖЕН № 255

От 15 октомври т. г. започна абонаментната
кампания за 2026 г., която ще приключи на
15 декември 2025 г.

Вестник „Ехо“ е с каталожен № 255 в „Български пощи“ ЕАД. След 15 октомври т.г.
освен в клоновете на „Български пощи“ ЕАД може да се абонира и през техния сайт -
www.bgpost.bg, а също и чрез разпространителска фирма „Доби прес“ ЕООД (тел. 02 963 30 81).

Годишният абонамент за 2026 г. е 40 лв./20.45 евро (с отстъпка от
коричната цена на един брой, която от 01.01.2026 г. става 2.04 евро).

№ 34

**100 НТО
БЕРКОВИЦА**

►► 4 стр.

КУПИ НА В. „ЕХО“

►► 8 стр.

БТС УЧАСТВА В ГОДИШНАТА КОНФЕРЕНЦИЯ НА ERA

Председателят на БТС Венцислав Венев участва в 56-ата Конференция на Европейската федерация по пешеходен туризъм (European Hiking Federation – ERA). Това е новото название на организацията (доскорошното беше Европейска асоциация за пешеходен туризъм), като се запазва старата абrevиатура ERA. Тя е основана през 1969 г. в Германия и в наши дни обединява 63 планинарски организации от 33 европейски

страна. Единствен представител на България в нея е Сдружение „Български туристически съюз“.

Тазгодишният форум се проведе в периода 2-5 октомври в историческото градче Макон, Франция, основано от келтски племена в началото на I век пр. Хр. То се намира в подножието на хълмовете Бополе, дали името си на световноизвестното младо червено вино, предназначено за пряка консумация без отлежаване.

През 2025 г. Общото събрание на ERA бе отчетно-изборно и в него се включиха 65 участника от 45 организации от 26 държави. Те гласуваха за избор на нови ръководни органи на федерацията. Сърбинът Борис Мичич, който бе президент в два четиригодишни мандата, бе заменен от доскорошния първи вицепрезидент – германецът Герхард Ермишен. Освободеното от него място бе заето от испанец Жорди Мерино и Урбано. За втори и трети вицепрезидент бяха избрани съответно французойката Мариан Кларте и португалецът Рубен Жордао. Своята позиция запази единствено ковчежникът Стийн Коберо-Хансен от Дания.

Европейската федерация по пешеходен туризъм (European Hiking Federation – ERA) продължи политиката си за

разширяване на нейните граници и като асоцииран член бе приета Украинската федерация по спортен туризъм.

Особено внимание беше обрнато на предстоящото „EU-RORANDO 2026“. В периода 20-27 септември 2026 г. в Рудните планини (Ерцгебирге) на германо-чешката граница ще се състои шестото издание на най-голямата среща на планинари в Европа. То е под егидата на Европейската федерация по пешеходен туризъм, провежда се веднъж на 5 години и обикновено се посещава от над 5000 души. Центрове на събитието ще бъдат градовете Божи Дар, Лучна под Клиновцем и курорта Обервизентал, откъдето ще

тръгнат тематични пешеходни маршрути. С акцент върху екологията и трансграничното сътрудничество, „Euroorando 2026“ ще предложи незабравимо преживяване за любителите на пешеходния туризъм.

История на EU-RORANDO
През 2000-2001 г. Европейската асоциация на туристите (с последно наименование Европейска федерация по пешеходен туризъм) организира първото паневропейско събитие - EU-RORANDO 2001. Идеята за създаване на паневропейско движение, наречено EU-RORANDO, като традиционно европейско пешеходно събитие (на всеки пет години, всеки

път в различна страна, всеки път с ново мото) започва след второто събитие EU-RORANDO през 2006 г. Събитията насърчават общите цели на европейските туристически клубове, а именно: разбиране и опазване на природата, преподаване на история и съхраняване на историческите традиции и структури, взаимно разбиране между хора от различни части на Европа.

Други важни акценти на срещата бяха туристическият потенциал на Европейския зелен пояс и евентуалното му обособяване като нов международен маршрут; насърчаването на трансграничните прояви и привличането на младото поколение към практиките, идеалите и каузата на ERA.

Следващата конференция на ERA през 2026 г. ще бъде в Сърбия, а през 2027 г. домакин ще бъде Румъния.

Иван ПАНКЕВ

2026 ЩЕ БЪДЕ ГОДИНА НА ЕВРОПЕЙСКИЯ МЕЖДУНАРОДЕН МАРШРУТ Е-2

През 2026 г. Европейската федерация по пешеходен туризъм (ERA) ще чества маршрут Е2 – един от най-емблематичните дълги походни маршрути в Европа. **Е2 е с дължина 5720 км. и преминава през Великобритания, Нидерландия, Белгия, Люксембург, Швейцария и Франция.** Този известен европейски дългогодишен туристически маршрут предлага на пътешествениците невероятна пътуване през разнообразни ландшафти. От високите планини на Шотландия, през живописните английски провинции и сърцето на Франция, Е2 ви отвежда до слънчевите крайбрежия на Средиземно море. Този маршрут е идеален за авантюристи, които искат да изживеят природната красота и културното наследство на Европа пеша.

Целогодишното честване на Е2 през 2026 г. няма да бъде голямо събитие, а по-скоро серия от походи и активности по маршрута в страните, през които минава. Те ще включват както координирани групови походи, организирани от туристически организации, така и индивидуални походи, при които

участниците могат да се включат, като изследват Е2 със собствено темпо. Всички се насърчават да споделят своите преживявания в социалните мрежи, като използват хаштаговете #E2in2026 и #erpaths.

Дискусии между ERA и организациите членки са изтъкнали няколко посоки за честването:

- Организиране на местни и регионални походи, от малки общности разходки до по-големи събития по емблематични участъци от маршрута.
- Използване на списания, социални медии и прессъобщения за по-широка видимост на Е2.
- Проучване на възможности за трансгранично сътрудничество между съседни държави. Включване на министерства, местни клубове и туристически организации за осигуряване на широко участие.
- Споделяне на историческа информация и истории за развитието на Е2.

Ключови теми:

Приобщаване и гъвкавост: както малки, така и големи събития ще допринесат за отбелязването.

Сътрудничество: свързване с

регионални и национални пътеки, които са част от Е2.

Популяризиране: публичност чрез медии, социални платформи и специални кампании.

Видимост: проверени данни, карти и маркировка са основни инструменти.

Маршрутът и разширението

Последните събития включват маркирането на разширението John o'Groats в Шотландия, което укрепва най-северния участък на Е2. Продължават и коментарите за възможни бъдещи разширения, включително дълго обсъжданият ирландски маршрут от Голуей.

Следващи стъпки

Ще се проведе последваща среща в края на 2025/началото на 2026 година за напредък в планирането. Ще бъде събран и споделен исторически материал за Е2. Организациите и местните клубове ще бъдат насърчавани да подготвят свои собствени празнични събития. За да сте информирани за планираните преходи и дейности, следете уебсайта на ERA www.era-ewv-ferp.org и социалните им канали.

ХИСАРЯ ВЕЧЕ Е ЧЛЕН НА ЕНТТА

Министърът на туризма Мирослав Боршош и кметът на община Хисаря Ива Вълчева обявиха в края на септември, че градът официално е приет в Европейската асоциация на историческите термални градове (ЕНТТА).

С присъединяването си Хисаря заема своето място сред най-авторитетните европейски дестинации с термална традиция и културно наследство. Основана през 2009 г. в Брюксел, ЕНТТА обединява 50 членове от 18 държави – 37 общини и 13 асоциирани организации. Асоциацията е призната от Съвета на Европа, а от 2019 г. е и афилиран член на Световната организация по туризъм (UNWTO).

По-рано тази година беше проведена среща в Министерството на туризма между министър Мирослав Боршош, Ханс Хорник – председател на Научния комитет на ЕНТТА и съветник по културното наследство на град Баден, Австрия, и кмета на Хисаря Ива Вълчева. Тогава бяха обсъдени възможностите и условията за членство на града и беше подчертано, че Хисаря отговаря на ключовите критерии за участие в мрежата със своето римско културно наследство, историческа термална зона и развита туристическа инфраструктура.

„Присъединяването на Хисаря към ЕНТТА е признание както за вековната му традиция в медицинския туризъм и балнеолечението, за съхраненото римско културно наследство и минерални извори с доказани лечебни качества, но и за съвместната работа

между държавата и местната власт. Това е важна крачка към утвърждаването на България като водеща СПА и балнео дестинация в Европа“, каза министър Боршош.

Хисаря е един от най-старите балнеологични курорти в България, чиято термална традиция датира от римско време. Градът е символ на връзката между история, културно наследство и лечебни минерални извори и вече е част от престижна европейска мрежа, която ще допринесе за по-широкото популяризиране на българските СПА и балнео дестинации.

Пресцентър на Министерство на туризма

ХИЖАРИ В СТАРА ПЛАНИНА СЕ СЪБРАХА НА ХИЖА „БУЗЛУДЖА“ - МАЛКА

На 21 октомври, в уютната атмосфера на хижа „Бузлуджа“ - малка, се проведе 18-тото издание на традиционната среща на хижарите от Стара планина – хората, които с труд, сърце и любов поддържат живота в една от най-посещаваните планини в България. Традиционната среща дава възможност на хижарите да се видят, за да обменят професионален опит и да обсъдят възможностите за решаване на належащи проблеми, като снабдяването с дърва за зимата и потенциалните източници за финансиране на ремонти на покриви и други ремонтно-строителни дейности.

Събитието откри Васил Николов от Управителния съвет на БТС, който връчи плакети на домакина на хижа „Бузлуджа“ - малка Владимир Русев и на всички присъстващи хижари в знак на признание за тяхната отдаденост. Седмица преди тази среща (15 октомври) хижа „Бузлуджа“ – малка спечели приза в категория „Хижа с

най-добра кухня“ в кампанията „Хижа на годината“.

С почит и уважение, участниците почетоха паметта на свои колеги, които вече не са сред нас, с едноминутно мълчание.

Традиционно, по време на срещата бе обявено, че домакин на следващото издание ще бъде хижа „Кашана“. След официалната част денят продължи с много усмивки, танци и искрени емоции – така, както подобава на хора, които обичат планината и я споделят с другите.

УЧЕНИЦИ ОТ ПЛОВДИВ И КУКЛЕН ПОСЕТИХА МАНАСТИР „СВ. СВ. КОЗМА И ДАМЯН“

В инициативата „България на върха“ на БТС от област Пловдив се включиха гимназистите от клуба по туризъм „Алеко“ при СУ „Никола Вапцаров“ – гр. Пловдив с ръководител Елеонора Янчева, старши учител по математика и икономика и инструктор по туризъм. Към тях се присъединиха и учениците от туристическия клуб при СУ „Отец Паисий“ – град Куклен. Във вятър и дъжд двата клуба осъществиха съвместен поход от Куклен до манастир „Св. св. Козма и Дамян“, разположен в живописните гънки на дела Чернатица в Западните Родопи. Построен е до извор със смятана за лековита вода. В светата обител се пази като ценна реликва ръката на Свети Козма. Към манастира има и малка църква, за която се смята, че е една от най-старите християнски църкви в България. Лошото време не можа да уплаши средношколците от клуб „Алеко“ и те продължиха похода до местността Свети Иван, разположена на североизток

от Кукленския манастир. Междувременно дъждът спря и учениците успяха да се насладят на чудесната гледка към Горнотракийската низина и Стара планина. След това младите туристи посетиха Аязмото до манастира, както и паметника на загиналите за Национално обединение, разположен в Централния парк на Куклен. Походът завърши пред читалището в центъра на града.

Елеонора ЯНЧЕВА

ЕДИН УРОК НА ОТКРИТО

В рамките на инициативата на Български туристически съюз „България на върха“ на 10 октомври т.г. ТД „Хан Аспарух“ и ОУ „Христо Ботев“ – Варна организираха и осъществиха пешеходен преход на ученици от 4-ти, 5-ти и 6-ти клас от ОУ „Христо Ботев“ – Варна. Те посетиха раннохристиянската базилика в м. Джанавара, кв. Аспарухово, Варна. Цели на събитието бяха възпитаване на любов към природата, екологично възпитание, здравословен начин на живот; развиване на умения за

критично мислене, формиране на историческа култура и гражданска отговорност; изграждане на умения у учениците да разбират причинно-следствените връзки в минали събития и да изградят способност за разбиране на настоящето през призмата на миналото. Това включва и придобиване на знания за исторически периоди и събития, както и умения за анализ на исторически извори.

Посещението впечатли учениците с интересни факти за откриването и историята на манастира. Походът завърши със спортно-туристически игри край раннохристиянската базилика.

„БЪЛГАРИЯ НА ВЪРХА“ С БТС!

Четиридесет деца и техните ръководители от клуб ДЮТЕК към Туристическо дружество „Бачо Киро“ – Дряново взеха участие в инициативата „България на върха“!

Маршрутът им премина през живописния район на Троянския Балкан, в близост до хижа „Хайдушка песен“ и резерват „Козя стена“. Децата се насладиха на невероятни гледки, чист въздух и споделени приключения сред природата.

Благодарим на БТС за вдъхновяващата инициатива и на всички участници за ентузиазма и любовта към планината.

НА ВРЪХ КАРАСИВРИЯ

Скромнен брой ученици се включиха в кампанията, въпреки многобройните покани, отправени до всички училища в град Стара Загора. Единствено от СУ „Максим Горки“ се бяха отзовали. Заедно с тях на връх Карасиврия с нас дойдоха и няколко представители на Юношеския туристически клуб към ТД „Сърнена гора“. Дружеството беше осигурило квалифицирани водачи за проявата, а към изкачването се присъединиха изпълнителния секретар Даниела Велева и председателя на пешеходния клуб Енчо Станев. Групата се изкачи на намиращия се в непосредствена близост до града изключително обзорен връх Черен острец (627 м н. в.), познат и със старото си име Карасиврия (още и Черни връх). Учениците изслушаха разкази за историята на организирания туризъм в България и за организирания туризъм в Стара Загора, както и каква дейност развива днес Туристическо дружество „Сърнена гора“. Леко уморени, но щастливи и изпълнени с приятни емоции от преживяното, младите туристи се завърнаха в града в ранния

следобед. А обещанието на децата беше, че ще се присъединят към някоя от многобройните дейности на туристическото дружество.

Даниел ЙОРДАНОВ

СЪБОРЪТ ЗА СЪЕДИНЕНИЕТО НА БЪЛГАРИЯ ДА СТАНЕ ТРАДИЦИОНЕН

На 11 октомври т.г. Сдружението на туристически дружества „Чернатица“ - Пловдив (ТД „Руен“, ТД „Шипка“, ТД „Еделвайс“ и ТД „Родопи“) организира Национален туристически събор и поход, посветени на 140-годишнината от Съединението на Източна Румелия с Княжество България.

Освен официално събитие това бе и една приятелска среща - девет туристически дружества от страната се отзоваха на поканата на организаторите. Инициативата за това честване бе на Здравко Дошков, председател на ТД „Руен“. Заедно с гостите и домакините от Пловдив участваха общо 150 човека. Пловдивчани се постараха гостите да се почувстват добре дошли в града на тепетата.

Официалната част започна на поляната до манастир „Св. св. Козма и Дамян“ край град

Куклен. В ролята на водещ се изяви туристът Христо Христов. Поздравителен адрес от ръководството на БТС прочете Кевин-Синан Акад – представител на съюза, приветствия поднесоха Димитър Генов – представител на община Куклен, председателят на ТД „Руен“ Пловдив Здравко Дошков.

Водачът на похода - м. с. по туризъм инж. Йордан Славов разказа кратка история на манастира и информира поход-

ниците за особеностите и времетраенето на маршрута. Той започна от манастирските поляни, мина през паметника на пилота в м. Коприките и завърши на хижа „Здравец“ (1200 м н. в.). Туристите се насладиха на есенната красота на Родопите.

От х. „Здравец“ с автобуси туристите се прибраха в Пловдив за настаняване по хотелите и подготовка за тържествената вечеря в ресторант „Керван

сарай“.

Вечерта бе изпълнена с много усмивки, песни и танци. За доброто настроение допринесе DJ Даниел Йорданов от ТД „Сърнена гора“ - Стара Загора, както и изпълненията на гайда и на народна певица, които вдигнаха всички на крака. На широкия дансинг почти всички жанрове музика намериха своите танцьори.

На 12 октомври по програма участниците можеха да избират между екскурзия до местността с едноименен връх Караджов камък с водач Здравко Дошков или обзорна обиколка на Пловдив и разходка в Стария град с водач Анна Камчева, председател на СДТД „Чернатица“.

Така завърши първият Национален туристически събор с поход, посветени на 140-годишнината

от Съединението на Източна Румелия с Княжество България.

Видимо удовлетворени от видяното и преживяното, на сбогуване всички си пожелахме Националният туристически събор и поход, посветени на Съединението на България, да станат традиционни.

Анна КАМЧЕВА,
Светла ЛАЗАРОВА

ПОКАНА ЗА ОБЩО СЪБРАНИЕ от Управителния съвет на ТД „Стратеш“ - гр. Ловеч

Управителният съвет (УС) на Сдружение ТД „Стратеш“ - Ловеч в съответствие с чл. 26 от ЗЮЛНЦ, чл. 22 и чл. 23 от Устава на сдружението свиква годишно отчетно събрание на 5 ноември 2025 г. от 16.30 часа в „Клуб на пенсионера“ в кв. Вароша, гр. Ловеч, при следния

ДНЕВЕН РЕД:

1. Отчет за дейността на Управителния съвет за 2024 г.
2. Отчет на Контролната комисия за 2024 г.
3. Информация за ресторант „Юзината“.
4. Други.

Съгласно чл. 23 от Устава на Сдружение ТД „Стратеш“, при липса на кворум събранието ще започне в 17.30 часа на същите дата, място и дневен ред, независимо от броя на присъстващите.

Управителен съвет на Сдружение ТД „Стратеш“
- гр. Ловеч

ПОКАНА ЗА ОБЩО СЪБРАНИЕ от Управителен съвет на ТД „Алеко Константинов - 1899“ - гр. София

Управителният съвет на Сдружение ТД „Алеко Константинов - 1899“ - София, на основание чл. 26 от ЗЮЛНЦ свиква Общо отчетно събрание на 09.12.2025 г., вторник, от 18.00 ч. в гр. София, жк Изгрев, ул. „Антон П. Чехов“ № 16-А, ет.2, голяма зала при следния

ДНЕВЕН РЕД:

1. Отчет за дейността на Сдружение ТД „Алеко Константинов - 1899“ - София за 2025 г.
2. Финансов отчет за 2025 г.
3. Отчет на Контролния съвет за работата на УС през 2025 г.
4. Избор за делегат за Общото събрание на БТС през 2026 г.
5. Избор за делегат за Общото събрание на БФТВ през 2026 г.
6. Разни.

При липса на кворум на основание чл. 27 от ЗЮЛНЦ ОС се отлага с 1 час и се провежда на същото място при същия дневен ред, независимо от броя на присъстващите членове на сдружението. Поканват се всички членове на Сдружение ТД „Ал. Константинов - 1899“ - София да участват в Общото отчетно събрание. Право на гласуване имат само членове, заплатили членския си внос.

Управителен съвет на Сдружение ТД „Алеко Константинов - 1899“
- гр. София

НА МУСАЛА ПРЕЗ ЕСЕНТА

На 26 и 27 септември 2025 г., малко преди първия сняг, ученици от ПГТ „Пенчо Семов“ – Габрово изкачиха първенеца на Балканите – вр. Мусала /2925 м.н.в./ и вр. Иречек /2852 м.н.в./ в Рила планина. Водач на групата беше Атанас Сидеров – Председател на Туристическо дружество „Узана“ – Габрово, ръководител Таня Моллова – старши учител по физическо възпитание и спорт. По този начин, като запалени планинари отбелязахме Световния ден на туризма – 27 септември.

Учениците останаха впечатлени от красотата на българската природа, допира до високата планина и нейните предизвикателства!

С пожелание за изкачване на още много върхове в планините и живота!

Таня Моллова – секретар на ТД „Узана“

БЕРКОВИЦА - СРЕЩА С АВТЕНТИЧНА ИСТОРИЯ И КРАСИВА ПРИРОДА

врх Ком

Къща-музей „Иван Вазов“

Етнографски музей

Берковският балкан е част от западна Стара Планина. За него са характерни високи заоблени върхове, стръмни била и долини, масиви от широколистни и иглолистни гори. От северозапад на изток последователно са разположени върховете Здравченица, Момина могила, Камара, Тиганчето, Голям Ком. **Врх Ком** е с височина 2016 м. н.в. и е под № 34 в списъка на 100-те Национални туристически обекта, заедно с къща музей „Иван Вазов“ и Етнографски музей – Берковица. Гледката от върха е внушителна и още в миналото вдъхновява патриарха на българската литература Иван Вазов да напише стихотворението „На Ком“. В днешно време в негова чест, близо до котата при върха е поставен балерф на писателя с изписана върху него част от стихотворението.

Най-красивата гледка се разкрива на североизток от върха, откъдето се виждат берковското поле, Берковица и водите на четвъртият по площ и втори по обем язовир в България – „Огоста“.

На изток в далечината се откроява силуетът на Врачански балкан. В ясен и слънчев ден рано сутрин далече на север може да се различи дългата ивица на река Дунав, а на северозапад – върховете Копрен и Миджур.

Врх Ком е начална точка на **един от най-атрактивните пешеходни туристически маршрути „Ком – Емине“**. От 1933 г. до днес хиляди туристи изживяват незабравимо приключение по пътя към морския бряг. „Ком – Емине“ е българската отсечка на европейския туристически маршрут Е3 с дължина 600 км. Изходната точка към връх Ком е хижа „Ком“ – нова, която се намира в м. „Горната кория“ и туристически комплекс „Зона Ком“. Там има още две хижи, pista с дължина 900 м., ски гардероб, влек тип „котва“, чайна. Допълнителни услуги за туристите предлагат ски учители и планински водачи.

От града до хижа „Ком“ – нова има асфалтов път с дължина 15 км. След това пешеходният преход до връх „Ком“ е с продължителност 2,30 ч. Новата хижа „Ком“ е изходна точка на много пешеходни и колоездачни туристически маршрути. Тя се намира на 1500 м. н. в. и е предпоставяна и от почитателите на зимните спортове. През лятото регионът е перфектен за преходи по множество маршрути сред красива природа.

Не по-малък интерес будят и другите два обекта, които са под № 34 в списъка на 100-те НТО, а именно къща музей „Иван Вазов“ и Етнографски музей – Берковица.

Къща музей „Иван Вазов“ е архитектурно-строителен паметник с национално значение. Представлява двуетажна къща, която се намира в централната

градска част на Берковица. Берковчани я познават като Ипеклийската къща, която носи името на нейния собственик преди Освобождението – Ипеклията, търговец на коприна (ипек на турски език означава коприна). Обградена е от високи каменни зидове. Дървена порта води до малко, прохладно калдъръмено дворче, в което растат здравец и чешмир. От там е входът за къщата.

Иван Вазов живее в Берковица година и половина – от 7 март 1879 г. до 18 септември 1880 г., като заема длъжността председател на Окръжния съд в града. През 1950 г. тържествено се отбелязва 100-годишнината от рождението на Вазов. С Министерско постановление № 1410 къщата, в която е живял поетът в Берковица, се обявява за музей. Първата му експозиция отваря врати за посетители през 1957 г. Тя съдържа снимки и факсимилета, откъси от Вазови творби с берковска тематика, обяснителни текстове, които разказват за живота на поета в града. На първия етаж на къщата, в една от стаите е представена кратка биографична информация за Иван Вазов. Той е обитавал най-голямата и просторна стая на втория етаж – Вазовата стая. Тя буди възхищение с красивия си дърворезбован таван, долапите, алафрангите по стените и голямата баня. От югозападните прозорци на стаята се открива невероятна гледка към Берковския балкан, чиито хребети всеки сезон разкривали различни багри, които вдъхновявали младия поет. Емоционален момент внасят вещите, до които се е докосвала ръката на Вазов, представени в друга стая. В другото крило на къщата, заедно с младия поет, е живял неговият приятел и колега Иван Стоянов. Животът на Вазов в Берковица се свързва не само с работата му в съда, тук той разгръща и писателска дейност. Пише стихотворенията „На детето“, „На Ком“ и „Малини“, поемата „Грамада“ и „На моята съседка Гмитра и нейната котка Маца“. Въпреки краткото време, в което живее в Берковица, той споделя: „Животът ми в Берковица съвпада с един от най-плодовитите периоди на моето творчество“. Тук той е вдъхновен не само от величествената природа, но и от красотата на една 19-годишна покръстена туркиня на име Зихра.

Причината Вазов да напусне града е закриването на Окръжния съд. От тук той заминава за Пловдив, където пише по-голямата част от произведенията на берковска тематика: поемите „Зихра“ и „Загорка“, повестта „Митрофан и Дормидолски“ и др. Красивият Берковски балкан, ароматните малини и величественият Ком оставят

дълбок отпечатък в съзнанието на младия поет и неговото творчество.

В близост до къща музей „Иван Вазов“ се намира третият обект под № 34 от 100-те НТО – **Етнографски музей – Берковица**.

Събирателската дейност за създаване на музея започва още в края на 50-те години на миналия век. Той е единственият специализиран музей на територията на област Монтана. На 4 април 1971 г. се открива първата му експозиция в Коновата къща, която в началото на 90-те години е реституирана и музеят се премества в Сърбинската къща, където се намира и до днес. Тя е типичен представител на старата градска архитектура от края на XIX в. с характерен елемент – южно ориентирана външна „софа“, място за отход и почивка. Къщата е архитектурно-строителна културна ценност с местно значение. Във фонда на

музея се съхраняват над 15 000 експоната, обособени в отделни колекции. Експозицията запознава посетителите с материалната и духовна култура на населението в Берковица и региона от края на XIX в. и началото на XX в. До Освобождението и малко след него Берковица е бил „кааза“ – административен център, силно развит в занаятчийско и търговско отношение град. Представени са предмети и сечива от бита, стари занаяти като грънчарство, килимарство, бакърджийство и свиларство. Отделено е място за народни носии и накити, градския бит от 20-те и 30-те години на XX в.

Експонат, който буди особен интерес в посетителите е Дяволската кана. Тя е емблематичен съд за майсторите-грънчари със своята специфична форма, украса и начин на отпиване. Запазената вътрешна баня също е интересен обект от експозицията с начина си на затопляне на водата и наличието на керамична канализация.

Франк Ин: „ПЪТЕШЕСТВИЯТА МИ ДАВАТ ПЪЛНОЦЕННО УСЕЩАНЕ ЗА ЖИВОТА“

През октомври в централата на БТС се състоя среща на ръководството на съюза с международен екип от инфлуенсери, които чрез социални мрежи популяризират туристически дестинации по цял свят. В срещата участваха травъл инфлуенсърът Франк Ин с двойно гражданство – Китай и Япония, Кристина Матей от Румъния и Маки Сан от Корея, а от БТС – председателят Венцислав Вевев, изпълнителният секретар Лъчезар Лазаров и Петя Косева – ръководител на отдел „Спортно-туристическа дейност“ в съюза.

Травъл инфлуенсърът Франк Ин вече е посетил и събрал печати от 100 обекта на Националното движение „Опознай България – 100 НТО“. Той е и първият японец, регистриран участник в движението, със златна значка. Инфлуенсърът възнамерява да популяризира България като туристическа дестинация чрез клипчета и рекламни послания в социални мрежи.

Франк Ин бе любезен да отговори на въпроси на в. „Ехо“:

Г-н Ин, бихте ли се представили накратко за читателите на в. „Ехо“?

От 30 години постоянно съм екстремен пътешественик, посетил съм 189 държави и над 2000 града. Като ентузиаст по скачане с парашут и гмуркане, освен шофьорски книжки за автомобил и мотоциклет притежавам лицензи за правоуправление за ветроходство, самолети, хеликоптери, балони с горещ въздух и танкове.

Вие сте инфлуенсър в областта на пътуванията – мечтана работа за много хора. Как успяхте да я превърнете в реалност?

Просто използвам парите, които повечето хора спестяват, за да си купят къща, за да пътуват по света. Като пътувате по света, дълго време нямате нужда от къща, защото притежавате нещо повече от това.

Къде споделяте историите за пътувания си и колко последователи имате?

Споделям предимно видеоклипове в Tik Tok и Bilibili. В Европа споделям предимно телевизионни интервюта или интервюта за списания. Понякога споделям и в YouTube и Instagram. Всичките ми последователи общо са над един милион.

Имате ли любима дестинация? Избрахте ли вече следващата си?

Бил съм в 189 държави, половината от тях повече от десет пъти. Колкото повече места посещавах, толкова по-трудно е да избереш любимо, защото всяко място остава уникален личен спомен. Следващата година планирам да прекарам отново една година в изследване на Африка.

Какво ви привлича на едно място – история, култура, природа...?

Освен изучаването на местната история и култура обичам да посещавам и природни обекти, но най-важното е общуването с местните хора.

Вие сте първият японец, награден със златна значка от Национално движение „Опознай България – 100 национални туристически обекта“. Какво ви

доведе в България и какво ви подтикна да посетите нашите забележителности?

Харесвам балканската култура. България е една от най-специалните страни на Балканите, така че за мен бе приоритет да я посетя.

Колко време ви отне да съберете всички печати?

Почти 4 месеца.

Спомнете ли си кой обект посетихте първ и кой последен? Имаше ли такъв, който ви впечатли особено?

Когато посетих Побитите камъни през юли, докато разглеждах подаръци в магазин за сувенири, 26-годишна рускиня ми обясни как да събере 100 печата. Японците правят същото от малки, затова започнах да ги събирам. Въпреки че понастоящем Побитите камъни не са сред 100-те национални туристически обекта, това беше първият ми печат. Последният получих след изкачване на Черни връх, на хижа „Алеко“ през нощта. Тези две места оставиха особено дълбоко впечатление у мен.

Какви езици говорите и имате ли трудности да пътувате из България (и Балканите като цяло) без познания по местния език?

Говоря японски, китайски, английски, корейски, латински, арабски и малко руски. По време на пътуването трябваше да разчитам на отзивчивост и разбиране. Много хора ми помагаша, особено когато чуждестранните мобилни телефони не можеха да изпращат текстови съобщения за плащане на паркинг. Вземах пари в брой и молах минувачите да ми помогнат да платя за паркинг. Всички ми помагаша, предлагах да платя, но отказваха да вземат парите и само казваха: „Добре дошъл в България“.

Какво бихте искали да кажете на нашите читатели?

Един ден ще откриете, че животът се усежда най-пълноценно в такива неповторими мигове. Те са „път към небето“. Искан да удължа този път, да преживя още много такива прекрасни моменти и да споделям всичко онова, което лично съм преживял.

Интервю на Иван Панкев и Петя Косева

„Вазова стая“

ХИЖИ НА БТС В СТАРА ПЛАНИНА

ХИЖА „КОМ - СТАРА”

Намира се в северозападното подножие на вр. Ком, в м. Покоя, Берковска планина, дял на Западна Стара планина, на 1637 м н. в., GPS: 43.181634°N 23.078732°E.

Джуетажна сграда с капацитет 22 места в 2 апартамента и стаи с 2 и 4 легла с външни санитарни възли, водоснабдена и електрифицирана, локално парно отопление, туристическа столова с летен навес, телевизия, интернет. Хижата е пункт от „Е-3”.

Изходни пунктове: гр. Берковица - 4.00 ч. (18 км по асфалтово шосе и почвен път)

Съседни обекти: х. „Ком - нова” – 25 мин. (3 км почвен път), вр. Ком (2016 м н.в.) - 2.00 ч., х. „Петрохан” – 3.00 ч.

За контакти: 0888 46 47 46 и 0889 65 11 52

Стопанин: ТД „Берковица” - гр. Берковица

ХИЖА „КОМ - НОВА”

Намира се в североизточното подножието на вр. Ком, в м. Горна кория, Берковска планина, дял на Западна Стара планина, на 1515 м н. в., GPS: 43.188450°N 23.081283°E. Джуетажна сграда с капацитет 120 места в 38 стаи с по 2,3 и 4 легла, половината от които със собствен санитарен възел. Водоснабдена и електрифицирана, с централно отопление. Хижата е пункт от „Е-3”.

Изходни пунктове: гр. Берковица – 3.30 ч. (15 км по асфалтово шосе), Петрохански проход – 3.30 ч.

Съседни обекти: х. „Ком - стара” – 0.30 ч., вр. Ком (2016 м н.в.) – 2.30 ч., х. „Петрохан” – 3.30 ч.

За контакти: 0888 46 47 46 и 0889 65 11 52

Стопанин: ТД „Берковица” - гр. Берковица

ХИЖА „КАШАНА”

Намира се на седл. Кашана – връхната точка на Златишкия проход, на границата между Етрополска и Златишко-Тетевенска планина, на 1365 м н. в., GPS: 42.751550°N 24.077395°E.

Комплекс от масивна двуетажна сграда и три бунгала с общ капацитет 23 места, локално отопление в бунгалата и с печки на твърдо гориво в сградата, вътрешни общи санитарни възли и бани за сградата, вътрешни санитарни възли и баня за 2 от бунгалата и външен санитарен възел за третото бунгало, туристическа столова, паркинг. Хижата е пункт от „Е-3”.

Изходни пунктове: гр. Етрополе – 15 км по асфалтово шосе; гр. Златица – 10 км по асфалтово шосе.

Съседни обекти: х. „Мургана” – 1.10 ч.; вр. Свищица – 2.30 ч., х. „Стражата” – 2.30 ч.; х. „Свищица” – 3.00-4.00 ч. в зависимост от избрания маршрут

За контакти: 0882 96 64 97, 0882 71 44 16

Стопанин: ТД „Старопланински турист” - гр. Етрополе

ХИЖА „ЧАВДАР”

Намира се в м. Вихрушки поляни, Етрополска планина, на 1282 м н. в. GPS: 42.752688°N 23.938453°E.

Сградата е с капацитет 40 места, вътрешни общи санитарни възли и бани, локално отопление, туристическа столова. Хижата е пункт от „Е-3”.

Изходни пунктове: ж.п. гара Буново – 2.30 ч., с. Стърсел – 3.30 ч.; гр. Етрополе – 4.00 ч.; гара Мирково – 4.00 ч.

Съседни обекти: вр. Звездец (1655 м) – 1.30 ч, х. „Мургана” – 4 ч., х. „Рудината” – 5.00 ч.

За контакти: 0882 96 63 01

Стопанин: БТС - София

ТУР. СПАЛНЯ „ВИТИНЯ”

Намира се на проход Витиня, на 986 м н. в., GPS: 42.783457°N 23.800178°E. Панелно бунгало с капацитет 17 места, външни санитарни възли, вътрешна баня, локално отопление, паркинг. Спалнята е пункт от „Е-3”.

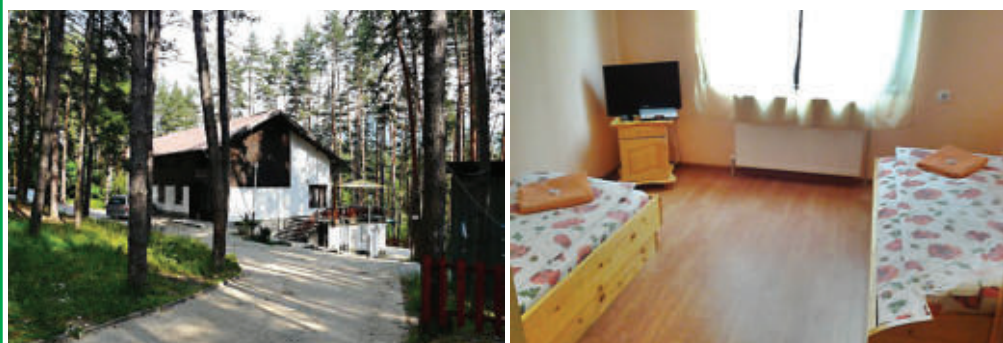
Изходни пунктове: Отбивката от автомагистрала „Хемус” по старото шосе за проход Витиня – 2 км.

Съседни обекти: х. „Мургаш” – 5.30 ч., х. „Чавдар” – 6.30 ч.

За контакти: 0882 96 64 97

Стопанин: ТД „Старопланински турист” - гр. Етрополе

ХИЖА „СТАРОПЛАНИЕЦ”

Намира се в покрайнините на гр. Етрополе, в м. Лозето, на 575 м н. в., GPS: 42.827650°N 23.999987°E.

Сграда с капацитет 50 места в стаи със самостоятелни и етажни санитарни възли и бани, локално отопление, ресторант с лятна тераса, бюфет, паркинг.

Изходни пунктове: гр. Етрополе – 20 мин (2 км по асфалтов път)

Съседни обекти: Етрополският манастир „Св. Троица” – 1.30 ч.; х. „Стражата” – 5.00 ч.; х. „Чавдар” – 5.30 ч.; х. „Рудината” – 6.00 ч.

За контакти: 0720 90 160, 0882 96 64 97

Стопанин: ТД „Старопланински турист” - гр. Етрополе

ХИЖА „СТРАЖАТА”

Намира се в м. Кокалското, Златишко-Тетевенска планина, дял на Западна Стара планина, на 1183 м н. в., GPS: 42.781600°N 24.077733°E.

Сграда с капацитет 29 места в стаи с общи вътрешни санитарни възли и бани, локално отопление, туристическа столова, бюфет, ски гардероб, ски писта с влекаче, паркинг.

Изходни пунктове: с. Ямна – 2.30 ч.; гр. Етрополе – 4,30 ч. (12 км по асфалтово шосе и 7 км по път с трошено-каменна настилка)

Съседни обекти: х. „Кашана” – 2.30 ч.; Етрополски манастир „Св. Троица” – 3.00 ч.; х. „Свищица” – 4.00 ч.

За контакти: 0720 90 160, 0882 96 64 97

Стопанин: ТД „Старопланински турист” - гр. Етрополе

Всички туристи, притежаващи членска книжка на Сдружение „Български туристически съюз” със залепена марка за текущата година, ползват отстъпка от цените за нощувка в тези обекти.

ЕВРОПЕЙСКИ ТУРИСТИЧЕСКИ МАРШРУТ ЕЗ – ОТСЕЧКА В СТАРА ПЛАНИНА

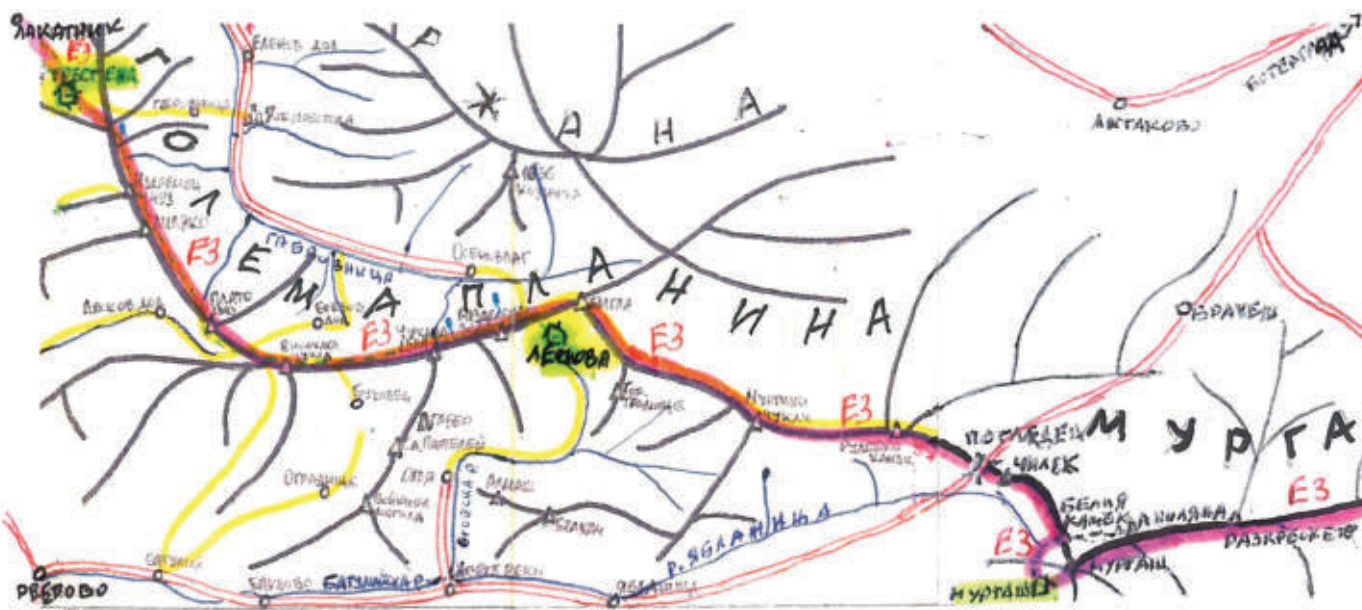
Маршрут: жп гара Лакатник – хижа „Тръстена“ – Лескова – хижа „Мурга“ – проход Витиня

Етапът (отсечката) от ЕЗ в участъка гара Лакатник – хижа „Тръстена“ навлиза в най-големия дял на Западна Стара планина – Голема планина с първенец връх Чукава (1588 м н. в.). Маршрутът следва асфалтовия път от гара Лакатник до село Лакатник (7 км.), но два остри завоя се пресичат от преки пътеки и до село Лакатник се стига пеша за около 1.30 часа. От с. Лакатник по чакълиран път (7 км.) за още 1.30 часа се стига до хижа „Тръстена“ (1135 м н. в., 30 легла, контакти на тел. 0884 36 09 80).

От х. „Тръстена“ се тръгва на юг, край горното езеро, се стига поляна с чешма (20 минути), подсича се връх Издремец и се излиза на над каменни кариери (общо 1.25 часа). По нататък билната маркировка подсича няколко върхове, слиза на обширна седловина (общо 2.35 часа) и след около 45 минути се спуска до сградата на Горски дом „Чукава“ (общо 3.20 часа). От горския дом на изток край връх Чукава по широк път се подминава оброчището „Св. Дух“, безплатно с каменен кръст (общо 5.10 часа). От него край няколко върхове за 35 минути се достига Лескова махала и сградата на бившата хижа „Лескова“ (1356 м н. в.) – общо 5.45 часа. Тя не може да се ползва за подслон, но районът е подходящ за бивакуване.

От Лескова за около 25 минути в източна посока се излиза на билната маркировка и широк път. След около 30 минути той достига седловина, а от нея трасето на ЕЗ напуска пътя и изкачва връх Бигла (общо 1 час). От връх Бигла се преминава през няколко седловини, изкачват се или се траверсират върховете Белев връх, Златаришка чука и Рудешки камък и се достига планинският път, който свързва селата Ябланица на запад и Врачеш на изток. Трасето достига седловината Погледец (общо 4.10 часа), която е границата между дяловете Голема планина и Мурга. Източна граница на Мурга е Ботевградската седловина, а първенец е връх Мурга (1687 м н. в.). След Погледец трасето пресича няколко били поляни и след 50 минути излиза на връх Чияк (общо 5 часа), а след още 15 минути стига до възловата местност Белия камък (общо 5.15 часа) в подножието на връх Мурга. Класическият маршрут на ЕЗ траверсира от запад връх Мурга и след около 1.15 часа от Белия камък води до хижа „Мурга“ (1434 м н. в., 40 легла, тел. 0888 38 05 30 и 0888 95 03 46) – общо 6.30 часа от х. „Лескова“.

От х. „Мурга“ в североизточна посока се изкачва връх Мурга, където има метеорологична станция. От върха се открива чудесна панорама към Голема планина, Ржана, Витоша и Рила. От него бързо се слиза до маркировъчните стълбове в м. Белева поляна. От тук трябва стриктно да се следи маркировката до билната Зла поляна (1.30 часа от хижата) поради опасност от изгубване при мъгла. Трасето продължава на изток през букова гора, преминава през няколко били местности и поляни и стига до местност с беседка и чешма (общо 3.30 часа), а след

хижа „Тръстена“

още 30 минути се излиза на Витинска поляна (4 часа). От нея международният маршрут ЕЗ по ясно очертан път за около час слиза на прохода Витиня, където се намира туристическа спалня „Витиня“ (986 м н. в., 10 легла, контакти – 0882 96 64 97) – общо 5 часа от хижа „Мурга“.

Маршрут: Витиня – хижа „Чавдар“ – хижа „Мурга“ – хижа „Кашана“ – хижа „Свищи плаз“

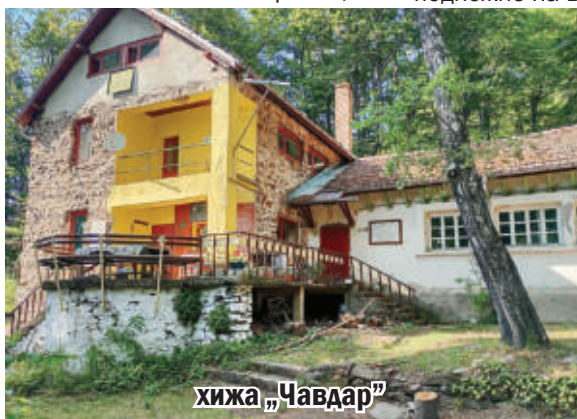
Маршрутът от Витиня до х. „Чавдар“ след Ботевградски проход (седловина) навлиза в Средна Стара планина, респективно нейния най-западен дял – Етрополска планина. Източната ѝ граница е

седловината Кашана (Златишки проход), а първенец е връх Говедарника (1790 м).

От Витиня маршрутът е летен. Трасето на ЕЗ следва шосето за с. Горно Камарци. То се отделя от основния път на Витиня при бензиностанцията, но след около 300 м се изоставя и продължава в източна посока по маркирана горска пътека. Тя минава южно от връх Разкола и слиза на обширна седловина, през която минава Ботевградският проход (1.15 часа). След прохода пътеката подсича южните склонове на връх Звездец, пресича седловина и завоите на камионен път за Стъргелска мандра (2.05 часа). Преходят се два дола и се излиза на Етрополския проход в източното подножие на връх Звездец (3.15

часа). От Етрополски проход се отделя широк път на изток, който подсича южните склонове на планината и за 45 минути стига до хижа „Чавдар“ (1300 м н. в., 40 легла, контакти: 0882 96 63 01) – общо 4 часа.

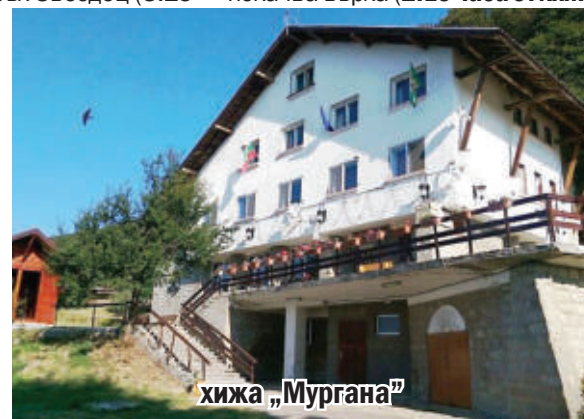
От хижа „Чавдар“ се тръгва на североизток през букова гора и поляни, по добре очертан път и след около 50 минути се излиза на обширна билна поляна – платовидна заравненост западно от връх Баба, където има паметник. Следи се пътят и маркировката на изток, подсича се върха от югоизток и след още 50 минути се достига седловината между него и връх Говедарника (1790 м н. в.) – първенец на Етрополска планина. От седлото за около 30 минути пътеката изкачва върха (2.10 часа от хижа

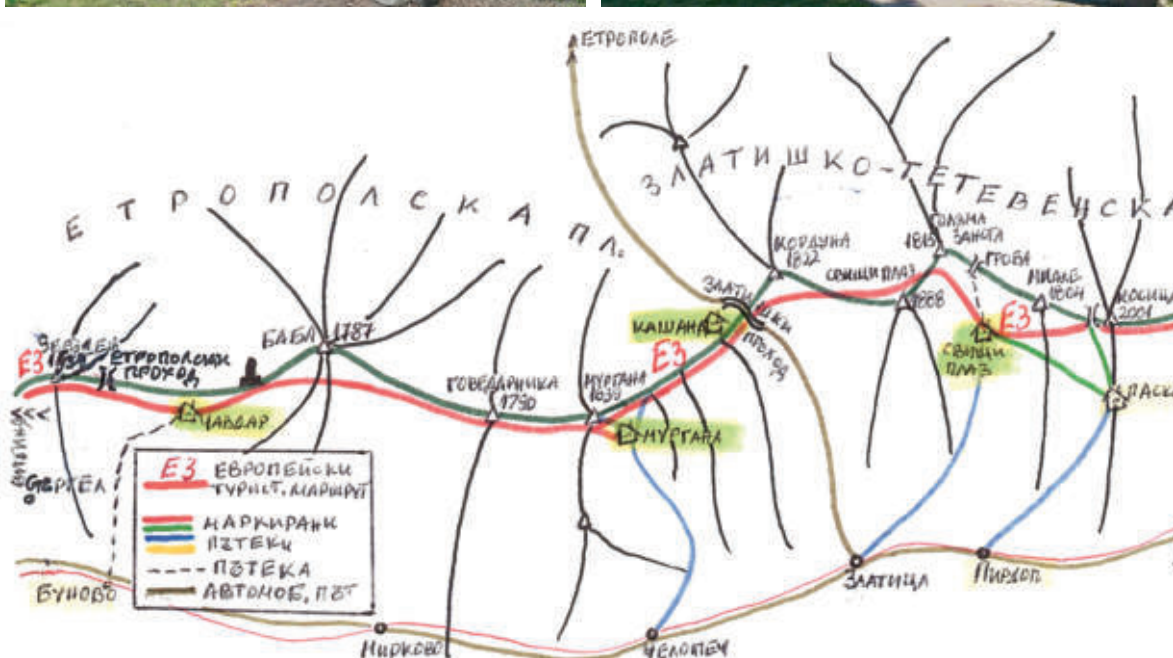
хижа „Чавдар“

хижа „Мурга“

хижа „Мурга“

„Чавдар“). От Говедарника в продължение на 3 км. (1 час) пътеката преминава през изключителния природен феномен Зъберите (отвесни скали, самотни канари, зъбери и огромни каменни блокове, в които природните стихии са изваяли фантастични фигури). След около 30 минути се достига седловина между Говедарника и връх Мурга – местността Петте кладенци (3.40 часа). От нея се траверсират в югоизточна посока склоновете на връх Мурга, навлиза се в гората и след около 20-30 минути се стига хижа „Мурга“ (1400 м н. в., 50 места, тел. 0886 89 04 19) – общо 4 часа от х. „Чавдар“.

От хижа „Мурга“ в североизточна посока за около 15 минути се стига билото източно от връх Мурга, където се намира малко непресъхващо езеро. Продължава се по маркировката на ЕЗ и след още 10 минути се излиза при Попова чешма. Маршрутът за седловина Кашана продължава в източна посока край паметник, връх Невижда и слиза на седловина Кашана, където е разположена хижа „Кашана“ (1365 м н. в., 30 места, тел. 0882 96 64 97) – 1 час от х. „Мурга“.

Седловината Кашана е най-високата точка на Златишкия проход. От нея на север е Етрополе (16 км.), а на юг – Златица (12 км.). Тук завършва Етрополска планина и започва Златишко-Тетевенска планина – един от най-високите дялове на Стара планина. Източната граница на този дял е седловината Карчов преслап между върховете Кавладан и Ушите. Първенец е връх Вежен (2198 м н. в.) – седмият по височина Старопланински връх.

От Кашана до хижа „Свищи плаз“ се отива по два варианта:

Вариант 1:

Пътеката следва трасето на ЕЗ в източна посока, скоро излиза от гората, почти по хоризонтал траверсира южните склонове на върховете Капалу и Кордуна и извежда на седловина в североизточното подножие на връх Свищи плаз (2 часа). От седловината при хубаво време може да се изкачи върха, тъй като денивелацията е незначителна, а прекрасните гледки от него заслужават минимално усилие. Маркираната пътека траверсира северните склонове на Свищи плаз, докато се спусне до високото бяло седло в североизточното му подножие. Продължава се на североизток през връх Малък Свищи плаз и се слиза на седловината между него и връх Голяма Заного. Оттук в югоизточна посока пътеката минава край геологопроучвателни шахти и постройки и слиза на горски път, който отвежда до хижа „Свищи плаз“ (1475 м н. в., 40 легла, тел. 0888 14 08 56) – 3.30 часа от х. „Кашана“.

Вариант 2:

По този вариант не се изкачва връх Свищи плаз. От Кашана се поема по шосето към Златица. При първата серпентина (около 1 км.) се тръгва на изток по маркирана пътека през гората. Пресичат се последователно няколко долини, излиза се на билото, след което се пресича долина на малка река. От тук пътеката завива на север, траверсира югоизточните склонове на връх Свищи плаз и обхожда с широка дъга водосбор. През букова гора пътеката, преминала в горски път, пресича още няколко дерета и извежда до хижа „Свищи плаз“ – 3 часа.

Йордан ЙОРДАНОВ

ЗАГАДКИТЕ НА ЖРЕБИЧКО

Село Жребичко се намира на 730 м н. в. в живописно подножие на Западни Родопи в т. нар. Родопска яка, на 7 км. източно от град Брацигово и на 40 км. от Пловдив. Край него тече малката Луда река. Ограденото от широколистни гори, от него се открива просторна гледка към Брациговската долина. Обявено е за архитектурен резерват заради множеството запазени възрожденски къщи, които определят облика му и до днес.

Жребичко е древно селище, по-старо и от Кричим. Мнозина твърдят, че по енергийност то не отстъпва на Рупите и Златолист. Затова не е чудно, че в околностите му се натъкват на мегалитни паметници от прастари времена. Множество находки свидетелстват за няколко светилища на траките. А през средновековието там са построени две калета. По стар път можете да достигнете до брациговското землище, като при изкачването на връх Св. Илия край селото може да видите и Въртян камък – крепост и култов обект, за който се твърди, че там се лекуват деца.

В далечното минало селището е било охранявано от **две крепости – Малкото и Голямото Иванкови калета**, чиито останки са запазени и до днес по-двата бряга на река Вча при навлизането ѝ в китното Кричимско поле, както и от **крепостта Коринград**.

Според предания, старото му местонахождение е било в местността Бачище, но името му се свързва с легендата за изгубено жребче, което стопаните намерили на мястото на сегашното село след тежка снежна зима. Тази легенда ни насочва към древните траки, най-изкусните коневъди в античния свят. Известни са десетки археологически находки с изображението на Тракийския конник – монети, мраморни скулптури, барелефи, рисунки. Гръцкият писател Колумела пише, че траките били прочути с отглежданите от тях здрави и пъргави коне. Омир ги назовава коневъди. Филострат описва фантастичния тракийски герой Рес, който бил и жрец в планината. Рес отглеждал коне, ловувал. Омир допълва това описание с думите: „Аз видях неговите коне, най-хубави и най-едри, по-бели от сняг, бързобеги като вихър.“

Името на Жребичко не напомня ли и за тези древни коневъди? Дори турските поробители възлагали на жителите му да снабдяват османската войска с коне. Явно традицията тук да се

отглеждат буйногрови коне има своя дълбок корен в хилядолетията.

Легендите, историческите факти, съхранените крепости и загадъчните фигури могат да се превърнат в най-голямата археологическа и научна сензация, свързана с изучаването на древната тракийска култура и появата на ранното християнство в някогашните Римска и Византийска империи. В летописите на древни историци тук вероятно е стъпвал и кракът на Александър Македонски. Той бил лично посрещнат от най-прочутия бески оракул и върховен жрец Володес, който предвождал бесите във войната им против одрисите, посочва Константин Иречек.

Изследователката на християнството в Родопите Милка Тодорова, авторка на тритомника „Родопският Ерусалим“ изтъква, че разстоянието между откритите от нея соларни кръгове в жребичката местност Кръста са същите като изумителните рисунки в платото Наска – в сантиметри, равни на разстоянието от рамото на човек до сгънатия му лакът. В тази местност тя се е натъкнала на каменни пирамиди, олтари, долмени, стралки, стъпала, издълбани ямички.

Заинтригуван от това, което е видяла и описала Милка с раница на гръб, тръгнал с очите си да види и лично да се убеди, че в местността Кръста е имало древно тракийско светилище, посветено на Дионисий – бог на младостта, веселието и виното. Обходил съм целите Родопи, възкачвал съм се по върхове и съм се спускал в дълбоки речни клисури, но това, което зърнах в местността Кръста, не само ме порази, но и дълбоко развълнува. Върху стръмен скален склон ясно е очертан огромен каменен кръст, дал името на цялата околност. Към него се отива по стълбище

от изящно изрязани риолитни късове, силно ерозирали през изминалите хилядолетия. Някои от тях са се свлекли надолу по стръмнината и са използвани за направата на подпорна стена на пътя, който води към връх Свети Илия. В скалите сякаш нарочно са издълбани хиляди малки и големи кръстове. Някои ще кажат, че това е резултат от способността на риолита да се цепи хоризонтално и вертикално. Но логично е да се запитаме защо тогава кръстовете са много и така изящно оформени?

Близко до кръста намерихме странна скална фигура, напомняща кон с вдигната глава, сякаш ездачът е искал да усмири с юздата вихреният му бяг по стръмнината. Вижда се и прорицалището – с образ на бухал, костенурка и човешко стъпало, а до него фигура на гущер. По-надолу пък са портите с фигурата на древен бог, вероятно на Свети Петър или пък на Дионисий. Всичко това е оградено с камъни, изящно подредени в полукръг. На една отвесна каменна стена е издълбана формата на книга – дали пък този релеф не символизира Библията? Всеки запознат с историята на ранното християнство, чиито преносители в Родопите в средата на първи век след Христа са Св. апостол Павел и Св. евангелист Лука (посетили древния тракийски град Филипи, чиито останки днес са разкрити в долината на Места южно от Гоцеделчевската котловина) ще се убеди, че някогашните тракийски светилища са превърнати в християнски обители така, както

е станало и със светилището в местността Кръста. За съжаление, това място не е станало обект на археологически проучвания и все още е научна загадка не само за обикновените туристи, но и за учените от страната и чужбина.

Какви още забележителности има в местността Кръста и нейните околности? Проучванията, извършени от радиестезисти от София показали, че в местността Кръста и около връх Св. Илия има излъчване на положителна енергия, която според специалистите притежава големи и разностранни лечебни свойства и може успешно да се използва в медицината. Преди пет десетилетия в местността свети Иван е имало огромен хилядолетен дъб, в чиято храпука бил оформен малък параклис. Според историка Илия Стефанов това е доказателство за съхранения до наши дни в бита и духа на жителите на Жребичко **синкретизъм** – свързване на езичество с християнство. Недалеч от селото, край пътеката за Кричим, в местността Чакъла, върху бял камък е издълбана огромна човешка стъпка.

На десетина минути от огромния скален кръст се издига **връх Свети Илия, висок 831 м.**, увенчан с малък параклис, построен през 1886 г. от Никола Кузев за здравето на сина му Стефан. Там се извисява и десетметров метален кръст в памет на Илия Панчев, издигнат на 20 юли 2000 г. от Петко Панчев от Кричим. Тук в миналото е имало голям оброчен камък, който за съжаление е унищожен или пък катурнат по стръмнината надолу. Този куполен връх е истински престол на боговете! От него се разкрива широка гледка към Бесаларските хълмове – мястото, където се намирала древната Бесалара – главният град на тракийското племе беси. Като на длан се вижда почти цялата Горнотракийска низина и най-интересните места с останки на раннохристиянски светилища и древни тракийски селища – Пловдив, Перушица, Устина, Исперихово, Пещера, Паталеница, Баткун, Варвара. В далечината е Ветрен, в ниското пък са Кричим с древните Иванкови крепости и местата на опожарените през Априлското въстание манастири „Св. Козма и Дамян“, „Света

Богородица“ и някогашните тракийски обители в местностите Гергевец, Долна и Горна Немча и др. Гледаш върховете и неволно се пита: кой ли от тях е упоменатият от Макробий връх Зилмисос? Дали пък не е връх Свети Илия, защото личното име Илиос се съдържа в Зилмисос (Илия на гръцки означава слънце, светлина, огън). Идва от гръцкото Илиос, което е разговорна форма на Хелиос (древногръцкият бог на слънцето). Християнският му аналог е Свети Илия, вдигнат на небето в огнена колесница. Затова е твърде вероятно в местността Кръста да се е намирало древно тракийско светилище, посветено на Дионисий, което се потвърждава от голяма скална фигура, наподобяваща седнал мъж край идеално изсечените в скалите форми на врати.

Край билния път за с. Равногор е местността Клисурата с изключително интересни скални форми, сякаш изваяни от човешка ръка, създава символи, свързани с Дионисий и почитателите на виното.

Край Жребичко е и връх Малтепе, където, според легендите, е заровено огромно златно имане. Недалеч от селото е и **крепостта Въртян камък** – истинска загадка за археолозите и тракологите.

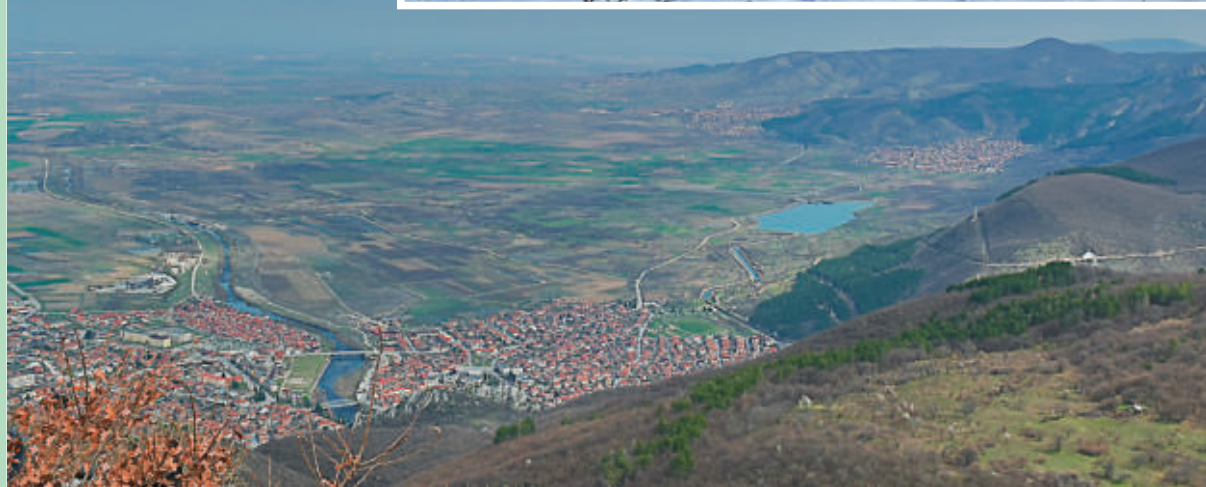
Селото има богата история, свързана с Априлското и други въстания за освобождението на България. На площада в Жребичко е издигнат паметник с имената на неговите жители, дали живота си за свободата на родината. На храмовия празник Илинден в селото се прави курбан за здраве, също и автентична възстановка на събитията от Априлското въстание.

За село Жребичко може да се отиде по два варианта. Любителите на пешеходния туризъм могат да ползват влака за град Пещера и да слязат на гара Кричим, откъдето за Жребичко води стръмна пътека. По този маршрут могат да се видят останките на двете Иванкови калета и да се зърне камъкът с надписа на цар Асен: „На този камък седя цар Асен, когато превзе Кричим“.

Другият вариант е през с. Козарско, откъдето през красиви серпентини по долината на р. Луда води асфалтиран път до село Жребичко.

Селото е с интересна архитектура и стара църква. В неговите околности има ниви с ягоди и насаждения и през пролетта може да се вкусат ароматните им плодове.

Илия ЗОИНСКИ

ТД „ЕДЕЛВАЙС“ – СОФИЯ ЧЕСТВА 100-ГОДИШЕН ЮБИЛЕЙ

С тържество на поляната до хижа „Еделвайс“ на Витоша на 28 септември т.г. ТД „Еделвайс“ – София празнува своя 100-годишен юбилей. Там софийските „еделвайси“ посрещнаха гости, колеги и приятели от ТД „Кремиковци“, ТД „Алеко Константинов 1899“, ТД „Урвич“, Академично ТД при БАН, СТА „Мургаш“, ТД „Погледец“ – Бистрица и БТС.

По традиция празникът бе открит с любими туристически песни в изпълнение на хор „Планинска песен“. Председателят на ТД „Еделвайс“ – София Илия Стоянов приветства присъстващите и разказа любопитни факти от историята на дружеството.

ТД „Еделвайс“ – София е създадено през септември 1925 г. от единнадесет младежи, току що завършили гимна-

зия. Скоро членският състав бързо нараства. Първоначалната мечта е да се направи заслон. Дълго време търсят подходящо място. През 1927 г. започва акция за набиране на средства и скоро събират около 10 000 лв. във „Фонд хижа“ на дружеството. Младежите се обръщат и към самия министър на земеделието, който разрешава да се построи заслон в м. Мачевото на Витоша. Новата мечта е за построяване на хижа, но се изпречва липсата на средства. За член на дружеството се привлича арх. Лука Иванов, който изработва проекта безплатно и дава спецификация за необходимите материали. През есента на 1930 г. започват първите изкопни работи. Много от членовете на дружеството прекарват свободното си време на

строежа. Софийска община отпуска 20 000 лв., а Земеделска банка – 10 000. Работи се с голям ентузиазъм. През юли 1931 г. започва усилено строителство. Нацепени са 150 кубика камъни, които са изнесени на поляната. Похарчени са около 50 000 лв. През 1932 г. строежът спира заради липса на пари! Продължават довършителни работи, като вече са изразходвани 100 000 лв. Хижа та има покрив.

В края на 1932 г. тя е готова. Работи се и върху вътрешното обзавеждане. Така на 1771 м н. в. са застроени 94 квадратни метра. Седем години всеотдайност, труд и упоритост дават своя резултат. С течение на времето х. „Еделвайс“ става любимо място за много туристи.

ТД „Еделвайс“ – София заема почетно място в обществения живот. В членския му състав влизат все повече елитни граждани. Прието е за член на БТС. Постепенно се създават клубове по пешеходен, ски и воден туризъм, пещерно дело, алпинизъм, Клуб на туристите ветерани. Но след демократичните промени от 1989 г. финансовите средства намаляват и много от клубовете преустановяват дейност. Понастоящем туристите от

Клуба по пешеходен туризъм и Клуба на туристите ветерани участват активно в проявите от календарния план на дружеството, в прояви от календарния план на БТС и на други туристически дружества.

След Илия Стоянов Васил Николов – член на УС на БТС, отправи поздравления към юбилярите и гостите и връчи почетни награди. За дългогодишен принос в развитието на дружеството със златен медал „Алеко Константинов“ – най-високото отличие на БТС, бяха удостоени Илия Стоянов – председател и Снежана Жечкова – секретар на дружеството. За активна дейност значки на званията „Отличник

на БТС“ и „Заслужил турист“, получили общо шест туристически дружества на събитието, получили грамоти и плакети.

За дългогодишен труд, емоция и добро стопанство „Еделвайс“ хижа-ресторант Спасов бе удостоен с почетна грамота. Той почерпи гостите с чай, а от БТС бе осигурено

Празникът продължи с програма – изпълнение на хор „Планинска песен“, следобед туристите се вихра и танцуваха на „Еделвайс“.

ОРИЕНТИРОВАЧИ СЕ СЪСТЕЗАВАХА ЗА КУПИТЕ НА ВЕСТНИК „ЕХО“

От 26 до 28 септември т.г. се състояха три големи състезания по спортно ориентиране. Държавното първенство по нощно ориентиране за купите на вестник „ЕХО“ и Държавното първенство – свръхдълга дистанция и Купа „Самоков“ се проведе на 26-ти и 28-ми септември в района на КК Боровец, а състезанието по ориентиране за „Купа Малъвица“ се състоя на 27 септември в района на КК Малъвица. Организатори бяха Българската федерация по ориентиране и СКО „НСА – Сивен“ с подкрепата на Община Самоков, ТД „Малъвица“, фирмите Siven, Bryzos, Loggator, TrackSport.eu, Sign и GoldNutrition.

В 64-то Държавно първенство по нощно ориентиране участваха 235 състезатели от 32 отбора от страната. За шеста поредна година победител

в комплексното класиране стана СКО „Бегун“ при ТД „Родни балкани“ – Варна, второто място зае КСО „Валди“ – София, а трети се класира отборът на СКО „Трапезица 1954“ при ТД „Трапезица 1902“ – В. Търново. На тези три отбора купите на вестник „ЕХО“ (осигурени от Българския туристически съюз) връчи проф. Атанас Георгиев – почетен председател на Българската федерация по ориентиране и член на УС на БТС. Освен това, от името на председателя на БТС Венцислав Венев, той връчи на Красимир Данаилов, председател на БФО, почетен плакет със следния текст: „На Българската федерация по ориентиране за изключителен принос в развитието на ориентирането в България, високи спортни резултати и дългогодишно ползотворно сътрудничество с

Българския туристически съюз“. В мъжката елитна група финализира Петър Бонев, а в женската – Русяна Петрова. Тресе с дължина 5.8 км. точки.

В женската елитна група държавна шампионка Илиева от СКО „Узата“ съответно с време 1:02:5.2 км. и 22 контролни точки. Медали на победители възрастови групи (от 14 до 75+ години) връчи преди Българската федерация Красимир Данаилов.

Повече информация можете да намерите на www.bgof.org.

ПО МАРШРУТИ В БЕЛАСИЦА

В почивните и празнични дни от 20 до 22 септември 15 туристи от ТД „Старопланински турист“ – Етрополе проведе поход в Беласица по маршрута хижа „Конгур“ – връх Конгур (1951 м н. в.) – връх Радомир, най-високият в Беласица (2029 м н. в.) – хижа „Лопово“ – връх Тумба (1880 м н. в.) – село Скрът. Приказни гледки към територии на три държави – България, Гърция и Северна Македония се откриват от тези върхове, където всеки камък помни история като никоя друга... История за славни битки, за които споменът за генерал Владимир Вазов, победителят от Дойран, още е жив. И няма как да бъде другояче – в битката при Дойран през есента на 1918 г. 70 хиляди са убитите от Антантата срещу по-малко от 500 загинали българи. Унищожени са изцяло 7 дивизии от една наша. Край

Дойранското езеро Антантата струпа огромно количество от военните си сили – четири английски, две гръцки и една френска дивизия. Девата плевенска дивизия е сама. Резерви няма. Знаейки съотношението на силите, нашите воини се готвят да умрат. Офицерите обличат парадните си униформи, а войниците слагат приготвените за последно бели ризи. На 19 септември 1918 г. се провежда най-кръвопролитното сражение в Първата световна война, с най-голяма плътност на убитите на километър фронт. Нашите удържат на шурма. А българската победа при Дойран се изучава във всички военни академии и до днес. Поклон пред славните ни предци!

Туристическият поход съвпадна в календара с времето на провежданите велики битки от Дойранската епопея, а гледките от птичи поглед над ширналите се поля ни напомнят колко временно и променливо понятие могат да бъдат държавните граници, но не и Родината.

ТРИСТРАННА СРЕЩА ПРИ СЕЛО ЖЕРАВИНО

Около 200 туристи от България, Сърбия и Северна Македония за поредна година се срещнаха на пирамида 106 при село Жеравино в Чудинска планина. Това е триграничната точка на трите държави. С развети национални знамена в геометричния център на Балканския полуостров се срещнаха приятели, завързаха се нови запознанства, направиха се стотици снимки за спомен. Извиха се кръшни хора около пирамидата.

Присъстваха туристи от Кюстендил, Нова Загора, Кърджали, София, Самоков, Крива Паланка, Копие, Ципл, Враня, Сурдолица, Босилеград, Търговище и др.

По време на събитието бе отбелязан Световният ден на интензивното ходене от туристи от ТД „Осогово“ Кюстендил, гости от Нова Загора, Кърджали, София

и Самоков. В началото на прехода секретарят на ТД „Осогово“ организира томбола за участниците. Наградите бяха предоставени от Българската федерация „Спорт за всички“ към Министерството на младежта и спорта и Община Кюстендил.

„Трогателно бе как духът на дружеските отношения между нашите три съседски държави лъхаше от лицата и усмивките на всички присъстващи“, сподели секретарят на туристическо дружество „Осогово“ – Кюстендил Силвия Михова.

МАГНЕТИЧНИ СРЕЩИ С СЕВЕРОЗАПАДА

Към северозападна България се отправиха туристи от ТД „Средногорек“ – Чирпан в празнично-почивните дни на септември – 21, 22 и 23. Те почетоха празника на Независимостта с посещения във Враца, Видин, Козлодуй и Белоградчик. Под ръководството на организатора Маргарита Бурова всички набелязани обекти бяха посетени в предварително уговорени дати и часове. Единствен проблем имаше с голямата детска група – близо 16 на брой малчугани, предимно буйни момчета, които се оказаха със своя собствена представа за посещение на културни обекти. Магнетични места за тях бяха пещерите Леденика, Магурата и Венеца. Там те бяха особено внимателни и впечатлени от разказите на екскурзоводите. Много деца успяха да видят прилепи, а според някои дори Батман. Макар залата, в която се намират пещерните рисунки, да бе затворена, туристите добиха представа за нея от филм, проектиран в сграда близо до входа на пещерата.

На път за кораба „Радецки“ децата запяха песента „Тих бял Дунав“ и предизвикаха у всички чувство на

гордост и умиление. под-крепиха и изляха заедно на палубата, останала известна в насладата на спокойствие. Нощувката беше в хотел и така хубавите емоции удължиха.

Вторият ден бе отриман и посещение на сръбски крепост „Баба Вида“ туристите успяха да отдели съпътстващата програма, която включваше кратки театрални етюди.

Белоградчишките обходи няколко пъти малките. Всички изслушават увлекателната беседа екскурзовод, който накрая песен, която възпява бели хубости.

На връщане към Чирпан пожелаха в бъдеще да време за културен туризъм има своя чар, дори и глъч.

текст: СНИМКИ: МИЛА

КАМПАНИЯТА „ХИЖА НА ГОДИНАТА“ УТВЪРЖДАВА ГРИЖАТА ЗА ПЛАНИНСКИТЕ ДОМОВЕ КАТО ОБЩА КАУЗА

►► от стр. 1
Ето и отличените обекти по категории и грантови програми:
Победители в осемте конкурс-ни категории за 2025 г.
• **Хижар за пример** (SiteGround)
Победител: Димитър Вълчев, хижар на хижа „Белмекен“
• **Хижа/заслон с най-природосъобразни практики** (Photomate)
Победител: хижа „Септември“ – Витоша
II място: х. „Ехо“; III място: х. „Балканити“
• **Хижа/заслон с най-добра кухня**
Победител: хижа „Малка Бузлуджа (стара)“ – Стара планина
II място: х. „Камен дел“; III място: х. „Мургаш“
• **Най-чиста и спретната хижа/заслон** (Karcher)
Победител: хижа „Фенера“ – Средна гора
II място: х. „Камен дел“; III

място: х. Балканити“
• **Най-добър заслон (неstopaниcван на място)**
Победител: заслон „Страшно езеро“
II място: заслон „Кончето“; III място: заслон „Велийца“
• **Най-добра хижа, обслужвана с лек автомобил (Subaru)**
Победител: хижа „Малка Юрта“ – Рила
II място: х. „Малка Бузлуджа – стара“; III място: х. „Партизанска песен“
• **Най-добра хижа/заслон, обслужвана с високопроходим автомобил/лифт**
Победител: хижа „Мальовица“ – Рила
II място: заслон „Спано поле“; III място: х. „Руй“
• **Най-добра хижа/заслон, обслужвана без МПС (Devin)**
Победител: хижа „Иван Вазов“ – Рила
II място: заслон „Тевно езеро“; III място: х. „Белмекен“
Победители в грантовите програми:

• **„Цветни хижи и заслони“ (Орграхим): 11 одобрени обекта,** които получават бои, лакове и мазилки, за да подобрят хижите – заслон „Кикиш“, хижите „Пробойница“, „Чумерна“, „Грънчар“, „Синаница“, „Ехо“, заслон „Тевно езеро“, хижите „Балканити“, „Планинска песен“, „Вихрен“ и „Скавица“.
• **Подновяване на маркировки и облагородяване на зоната около хижата с БТС и Kaufland**
Победител: х. „Изгрев“.
• **„Уютна хижа с Матраци ТЕД“**
Победител: х. „Васил Левски“.
• **„Енергиен запас за хижите с Photomate“**
Победител: заслон „Тевно езеро“.
• **„Велохижите със SiteGround“**
Победители: х. „Беласица“, х. „Карандила“, х. „Руй“, х. „Мазалат“ и х. „Фенера“.
Пълното класиране и галерия със снимки от церемонията са

публикувани в сайта на кампанията huts.360mag.bg и в каналите на „Хижа на годината“ във Facebook и Instagram.
Какво е изпълнението на програмите за подкрепа в миналогодишното издание на кампанията „Хижа на годината“ 2024 г.?
За периода между миналогодишната церемония и тази година в рамките на кампанията бяха отчетени и всички подобрения, изпълнени при хижите победители от 2024 година.
Големият победител от миналата година х. „Македония“ инвестира в закупуване на технологии за осигуряване на енергийна независимост на хижата (батерии 15 kW, бензинов генератор, водно електрическа турбина, ретранслатор), подобри изолацията на сградата с нова висококачествена дограма, обособи кърт за изнесен офис и стартира нов сайт с нова визуална идентичност;

- Заслон „Страшното езеро“ вече е електрифициран;
- Тридесет обекта в планината се снабди с аптекки по единен стандарт, за повишаване на безопасността по планинските пътеки;
- Подобрена маркировка по ключови маршрути и изграден кърт за отдиш пред х. „Грънчар“;
- х. „Христо Смирненски“ получи зарядна станция за електромобили – стъпка към намаляване на локалното автозамърсяване в планините.
- Подобряване на условията за настаняване в х. „Белмекен“.
За допълнителна подкрепа на хижите и заслоните-победители, бяха организирани и изпълнени 6 доброволчески акции, които направиха местата още по-уютни, а стопаните им по-усмихнати. В обхвата на тазгодишното издание пък бях реализирани две мащабни почиствания на едрогабаритни и строителни отпадъци от и около х. „Синаница“ и х. „Бъндерица“.

ПАНОРАМЕН КРЪГ НА ВРЪХ ВИШКАТА

В периода от 1947 до 1987 г. във водосборния район на язовир „Копринка“ са залесени и отгледани около 13 000 декара нови гори с противоерозионна и природозащитна цели. За опазването им от пожари са издигнати две наблюдателни вишки – в местността Черешака (северозападно от с. Горно Черковище) и на възвишението Гъзтепе, западно от град Павел Баня. В пожароопасно време са давани дежурства от горски служители. Имало е къщички, свързани с класически телефонни линии с Пожарната в Казанлък.
На сравнително добре поддържаната 18-метрова шестетажна наблюдателница, отстояща на час път по жълто- бялата маркировка от преливиците на язовирната стена, покрай Голяма Гюрля, Дъбете и Бузовград, с усилията

на Цветан Владков, Цветан Панов, Георги Владев, Стефан Енев, Ганчо Узунов и Денислав Узунов бе изработен панорамен кръг.
В края на септември ориентировъчният неръждаем диск (с диаметър ф280 мм) бе стабилно закрепен от Христо Ангелов на парапета (ф60 мм) на горната площадка, която събира 4 човека. Гравирани с лазер наименования на 21 върха и селища, които се виждат от господстващото над местността Черешака съоръжение, са означени със стрелки, названия на български и латиница, надморска височина и азимут. Координатите на мястото са N 42°35'17.9"; E 25°18'35.2".
Приятни панорамни картини на туристите, изкачили наблюдателницата!

Христо АНГЕЛОВ

В СЪСТЕЗАНИЕТО ЗА ПРИЗА НА СТД „БАЧО КИРО“ ПОБЕДИ СПОРТНИЯТ ДУХ

От 26 до 28 септември т. г. в къмпинг „Стринава“ се проведе първото състезание по спортно-туристически игри за приза на СТД „Бачо Киро“. Организатори на проявата бяха ТД „Бачо Киро“ и Български туристически съюз.
В надпреварата се включиха 17 отбора, разпределени в две възрастови групи. Участниците премериха сили в следните дисциплини: майсторско управление на велосипед, разпъване на палатка за време, теглене с въже, стрелба с професионален

лък, преминаване по трасе с препятствия пред пещера „Андыка“, ориентирание с въпроси в пещера „Бачо Киро“ и куиз (викторина) „Познавам ли моята България“.
Заудобствотона състезателите организаторите осигуриха безплатно изхранване за 3 дни (от петък до неделя), както и къмпинг зона с бунгала.
Победители в комплексното класиране:
• **първо място** – ОУ „Петко Р. Славейков“ - гр. Велико Търново
• **второ място** – Туристически

клуб „Тинтява“ при СУ „Христо Ботев“ - гр. Враца
• **трето място** – СУ „Максим Райкович“ - гр. Дряново
Наградите на призьорите връчиха Лъчезар Лазаров – изпълнителен секретар на БТС и Стефан Инколов – председател на СТД „Бачо Киро“ и член на УС на БТС.
Организаторите изразяват благодарност към всички участници за активността и спортния дух, както и към партньорите и съмишлениците, подкрепили реализацията на събитието.

Кога, как и кой направи първото цялостно преминаване на РУПИТЕ – НАЙ-ДИВОТО И НЕПРИСТЪПНО МЯСТО В РИЛА

Връх Мальовица, Еленин връх, Безименният връх, Малкият и Големият Петел, Орловец, Злия зъб, Ловница, Купените, та чак до Попова шапка. Преди време това бе най-трудният зимен алпийски траверс, без който нито един второразрядник не би могъл да стане първоразрядник, ако не е преминал скалния ръб Рупите като участник. Нито един първоразрядник не би могъл да стане майстор на спорта, без да го е преминал като ръководител на група. От връх Мальовица започваше и всеки зимен **гигантски траверс Рила-Пирин**, за да завърши в най-южната точка на Пирин – връх Яловарника. Или пък да тръгне от Яловарника и да завърши на връх Мальовица. Да, имаше по наше време такива траверси, които траеха по петнадесетина дни и се провеждаха само с бивакуване на открито и то с много оскъдна материална база. Да, това вече е история, за която днешните алпинисти малко знаят. Не ги вина за това, защото просто ние по-рано сме се родили. Историята обаче няма да забрави онзи първи подобен траверс, в който някои от участниците носеха за зимните биваци не само домашни одла, но дори и циментови торби. Какви времена!

В настоящия разказ обаче искам да ви върна още по назад в историята, когато описаният по-горе маршрут е бил съвсем непознат – див, непрестъпен и страховит. Става дума за началото на 20-те години на XX век. Тогава това място жителите на околните селища наричали с общото събирателно име **Рупите**. За тях то е било трудно, непознато и дори страшно.

Бавно и постепенно се намират хора, които тръгват от село Говедарци по „Прекореките“-те (горския пояс над селото), за да стигнат до подножието на скалния венец. Това са млади членове на ЮТС от София и Самоков. За съжаление, днес трудно можем с точност да назовем техните имена, защото отдавна са покойници. Покойници са и техните синове и дъщери и днес трудно се намират хора, които могат да помогнат в това наше изследване.

Похвални усилия в това отношение още през 50-те години на миналия век направи покойният Цанко Бангиев в книгата си „Алпийските стени в България“. Но и той не описа докрай всичко с подробности. В следващите редове, с помощта на някои от вторите или трети наследници на първопроходците

и с разлистване на пожълтелите листа на списанията „Български турист“ и „Младтурист“ сеопитвам да събера и слобя нещо. Без да ги подреждам по значимост, ще спомена някои имена, които на части, в продължение на няколко години, достигат до върховете на Рупите, като им дават и сегашните имена. Сред най-популярните са Александър Белковски, Любен Телчаров, Никола Миронски, Иван Шехтов, Ивайло Владигеров, Михаил Кръшняк, Пепи Енглиш, Ганчо Игнатиев, Васил Ненков и още редица имена.

Остава обаче най-трудното – да се сложи постигнатото и това е цялостното преминаване на горепосочения скален ръб. Решителната година е 1928-ма. За да опитат да направят траверса от София тръгват четирима души: Стефан Попов – ръководител, инициатор, водач и журналист, който ще опише това начинание. С него са още трима души – инж. Н. Ненков, Тасев и малкия Матю. За съжаление Попов не изписва пълните им имена. В Самоков ги чакат двама техни приятели, които се присъединяват – самоковците Михаил Кръшняк и Стефан Георгиев.

От с. Говедарци шестимата тръгват рано сутринта. По-точно би било да се каже посред нощ, защото частът е още два, а денят е 12 юни. Неслучайно избран, защото е най-дългият ден в годината. Още по тъмно групата стига до царския дворец „Овнарско“, където ги чака първата изненада. **„Момчетата, нагоре не може да продължите, тъй като горе е граница и е много опасно. Поради преминаването на емигранти пътят нагоре е затворен“** – категорично им заявява стражарят. Благодарение обаче на поправения му телефон и многото уговорки „строгий“ пазител на закона склонява.

Нагоре пътека няма. В тъмнината момчетата се движат трудно. Провират се през горския пояс, а над него и през още по-гъстия клек. В района на Страшното езеро към шестимата се присъединяват още двама техни приятели, имената на които Стефан Попов – Графа никъде не споменава.

Познавам много добре журналистическите възможности на Графа, затова, вместо да преразказвам думите на създателя на българския алпинизъм и на автора на философско-историческите трудове „Безсъници“,

„Народ“, „Воля за живот“, „Краят на всички илюзии“, „Българската идея“, „Трето поколение“ и „Планини и хора“, както и на главния редактор на „Свободна Европа“, предпочитам той сам да „продължи“.

„Както в своите върхове, така и в подпланинските си части Рупите се отличават от другите върхове на Рила. Строго изострени и безформени, горе те загубват правилата на своите очертания и се надигат в хаотично неправилни линии до своите върхове. Първото ни впечатление от Рупите бе един безкраен възторг от красотата на техните форми и мощни чупки. Гънките на Рупите увличат погледа, примамват го към върховете, застинали в безпорядък и го държат там, докато човек не затвори очи и да се освободи от техния свят. Не, нямаме по-хубава планина от Рупите.“

В седем часа – ние бяхме вече осем души – се закатерихме по стръмните склонове, всеки избирайки свой път. Спряхме за миг, за да направим снимки на достъпното само за орловите очи езеро. После, към 10 часа бяхме на най-лявата Рупа. Някъде от Попова шапка покойната линия на билото, идваща от широкия гръб на върха, започва да се спуска и издига. Изведнъж пропада в някаква настръхнала ужасна дупка. После се издига в бурния стремеж на простора и безкрая. В Рупите грациозността е сурова. Тук всяка скала е връх и всеки връх е камък. Скали, пропасти, зъбери, върхове, отвесни чупки – всичко изразява каприза на вселената да създаде нещо неповторимо, неуволимо. И под цялото това стихийно безпокойствие смутено се гушат няколко езерца, доволни от своята съдба да дават обрат на толкова разнообразна красота. Настръхналото било спира чак до Еленин връх.

Тръгнахме от първата Рупа (Купен) по обед бяхме на най-високата скала (Голям Купен). А към 1 часа вече бяхме се надвесили над Злите потоци, където с Михалчо (М. Кръшняк), седнали с провесени крака над пропастта

си заразказвахме случки от минали дни. Ето това се казва планинско щастие. За нас остана най-трудното, защото след Острия връх (Злия зъб) скалите са по-трудни и по-опасни. Мъчното започваше едва сега и ние се приготвихме за изненади.

Към билото изкачихме една голяма снежна преспа. Напредвахме бавно, защото никоя следваща скала не можеше да бъде заобиколена. Ние искахме да минем по математическото било и трябваше всяка от тях да бъде изкачена, а от другата страна да се слезне до следващата и така до края...

Към 3 часа следобед и последните скални бариери са зад гърбовете им. Тогава пада лека мъгла. Завалява тих дъжд. Нагоре технически трудности няма, но стръмният източен склон на Еленин връх им се вижда безкраен. **„В четири часа ние почивахме, опрени върху железния кръст на върха, с поглед върху изминатия път. Първото цялостно минаване през Рупите до Еленин връх бе свършен факт и бе наше**

Стефан Попов

дело. Можехме заслужено да починем и да потърсим нещо за храна от раниците“. Час по-късно те са и на връх Мальовица, откъдето се наслаждават на прекрасната гледка към няколко езера и Самоковската равнина. И най-вече на изток – там, където са преминатите от тях върхове. А после, само надолу... И когато отварят вратите на хижа „Скакавица“ част е 19 вечерта. Бяха вървяли цели 19 часа... **„Това не бе рекорд, но не бе и малко. Бяхме уморени, но много доволни. Така заспахме спокойно“**.

На другия ден през Паничище, Сапарево и Дупница четиримата софиянци се прибират в София. С това завършва и първото цялостно преминаване по трудния и много интересен преход в Рила. Един маршрут, който вече години наред мнозина с удоволствие преминават и с радост споделят своите възвращения, защото те не са по-малки от тези на прочутото „Конче“ в Пирин.

Е, това намерих, уважаеми читатели. Ако някой от вас знае повече подробности, нека се обади. За първото цялостно преминаване на тази най-красива, но и най-трудна част от Рила трябва да научим всичко. Дължни сме да знаем кога и как Острият връх (някои го споменават като Страшният зъб) е станал Злия зъб; как и от къде е дошло много точното име на Дяволските игли, на Камилата, Купените и как редица още безименни върхове и местности са получили днешните си имена.

Всички тези любопитни факти успя да събере доц. Сандю БЕШЕВ

Михаил Кръшняк

ПРОУЧВАНЕ НА ПЕЩЕРИ В АТОН

Проектът ни „Прочване на естествените и изкуствените пещери на Света гора Атонска“ е на ход вече 14 години. Считано от 2011 година, когато той започна, досега организиранието от нас международни екипи с водещо наше участие проведеха общо 18 експедиции на територията на полуостров Атон и проучиха общо 235 обекта. Тази бройка изглежда впечатляващо, но отразява проучвания върху относително малка част от полуострова, чиято обща площ е 335,6 кв. км.

Търсенето и откриването на пещери съвсем не е леко. То се провежда в преобладаващо планински терен, в който липсва пътна инфраструктура. Видът и характерът на растителността ограничават и дори спират достъпа до местата, където е възможно да има пещери. Във високата част на масива на връх Атон (2033 м) се очаква да има пещери, но там планината е абсолютна дива и безводна, което усложнява логистиката и ограничава дългия престой. Редът, приет от Светогорската монашеската република, също създава ограничения. Например разрешението по документи престои (входна виза) е четири дни. Ползването на плавателни средства не е разрешено и пещерите, чиито достъп е възможен само по вода, практически остават непроучени, освен ако в противоречие с реда човек си позволи да „наджапа“ във водата. Казано с две думи, преследването на крайната цел на проекта изисква методично ходене и систематичност. Затова се опитваме да правим поне един-два „набежи“ към Атон годишно, та да успеем да се доближим до някакъв приемлив резултат.

Почакахме да преминат жегите и в края на миналия август, както обикновено, събрахме една кола хора и поехме към Атон. Програмата не беше много амбициозна, но осъществяването ѝ изискваше доста голяма обиколка, част от която бе с ходене. Взехме си диамонотириумите (визите) от бюро за поклонници в Урупополи. За разлика от преди бяхме решили да влезем в Атон от североизточната страна на полуострова и затова се придвижихме до град Йерису, където оставихме возилото си. Внезапно появилият се вятър беше надигнал вълни и аха - рейсът да се анулира - нямаше да ни е за първи път! Дадох му ход, но съкратиха маршрута на плаването наполовина. За щастие, тъкмо до манастира Ватопед, чиито околности бяха нашата първа цел. Като се бореше с вълните, корабчето най-напред пристана на хилендарския кей. Щом продължи, въпреки невъобразимото клатене, всички от нашата група се скупчихме в задната част и напрегнахме очи

да следим скалистия бряг. Преди години по същия маршрут някой от нашите му бе направил няколко снимки. На тях се открояваха няколко тъмни петна, които отдалече изглеждаха така, сякаш са входове на пещери. В достъпната част на тамошния бряг бяхме проучили две пещери, а имаше всякакви други предпоставки тук да има повече. Четирите чифта очи обаче не успяха да открият подобно нещо, с едно изключение. Щом можем, ще се опитаме да разберем. Все пак, една от задачите ни бе изпълнена.

„Борбата“ с вълните продължи още малко и най-сетне пристаняхме живи и здрави. От тук трябваше да направим първия ни няколко километров преход. „Примамката“ ни бяха пещери, на които се бе натъкнал и за които ми съобщи моя сръбски приятел (не пещерник) Ненад Андрич. Той беше локализиран местоположението им в приложението „Гугъл земя“, което направи намирането на мястото доста лесно. Поехме по пътеката към манастира Ефигмен. Слънцето си „показа рогата“, слава Богу, че пътеката бе преобладаващо равна и след относително кратък пасаж на открито се „шмугна“ в гориста местност. Така де, но 30 градуса са си 30 градуса. В един момент се отклонихме от маркирания път и скоро стигнахме до мястото, обозначено на картата като „Диакон петра“. Вляво от нас, сред гората, над пътя се открояваха няколко невисоки скални откоси. Започнахме проверките и се натъкнахме само на сравнително плитки ниши. Най-накрая достигнахме основната цел – невиджано от нас досега скално – пещерно обиталище. Дълга, ниска и дълбока около 3-4 метра скална ниша бе изцяло преградена отпред със суха зидария. Образувалата се по този начин отзад пещера беше разделена с преградни стени, като по този начин кухнята се бе превърнала в „апартамент“ със спално отделение с дървен креват, „гостна“ със зидана камина и молитвен кът. В съседство имаше друг подобен „апартамент“. На площадката пред тях стояха останките от зидан кладенец, където вероятно се е събирала и съхранявала дъждовна вода. Скално-пещерният комплекс имаше всички белези на отшелническа килия, вероятно за двама или трима монаси. Трудната задача да се картира всичко това се падна на Ламброс, нашият добър гръцки приятел пещерник, архитект по професия, един от основателите на проекта и ветеран на нашите изследвания в Атон. Навън така напече, че не беше за голямо обикаляне. Въпреки това се разшетахме наоколо, но откритите там ниши не заслужиха нашето внимание. По-

късно постлахме шалтетата си на морския бряг. Докато се радвахме на невъобразимото атонско звездно небе, включих акустично устройството за разпознаване на видовете прилепи по излъчваните от тях ултразвуци. Сега знаем, че в този район се „подвизават“ прилепи от вида *Myotis bechsteinii* (Дългоух ношник). Сутринта бяхме поставени пред дилемата да се движим ли по програмата или не. Първото предвиждаше обратен преход до Ватопед – плаване до Хилендарското пристанище и преход до манастира „Ефигмен“. Ние решихме да се „поразходим“ до „Ефигмен“ – нещо, което ни излезе през носа. Не е за разправяне, но накрая, след като навъртяхме 10 км., доста обезводнени стигнахме набелязаната цел. Поуката е: следвай „царския път“!

Работата ни тук бе да потвърдим информацията за наличието на голяма пещера на брега край манастира, достъпна само откъм морето. При идването си по-рано тук бяхме проучили пещерата, в която, според житието му, се е подвизавал Св. Антоний Печорски – основател на прословутата Киево-Печорска лавра. А за морската пещера научихме случайно и то от сайта на манастира. Задачата да разпита монасите, разбира се, поверихме на Ламбро. Информацията се потвърди, но рано на следващия ден трябваше да тръгваме и не успяхме да доведем нещата докрай – най-вече да получим благословията на игумена да проучим пещерата. Проблемът с достъпа до нея щяхме да решим някак си.

После се запътихме към Хилендар, където рязко променихме програмата си. В края на краищата се озовахме в нашия скъп роден манастир „Св. влмч. Георги Зограф“. За половината от нас идването в светата обител бе за първи път, затова наблегнахме на опознаването на манастира и неговите тайности. Ден по-късно направихме ритуално посещение на Голямата морска пещера на пристанището на манастира „Костамонит“ и продължихме по-нататък към недалечния „Ксенофонт“. Тук трябваше да направим опит да достигнем до пещера в скалите, като нагазим в морето или плуваме, която многократно бяхме фотографирали откъм ферибота. Мястото се оказа пренаселено с поклонници и решихме да пренасочим наместените дела и мисия за друг път. В крайна сметка, пещерата нямаше да ни избяга – и без друго ще трябва да идваме отново.

В мисията участвахме д-р Камен Бонев, Ламброс Макростергиос, Николай Колев и пишещият тези редове.

Алексей ЖАЛОВ

„ТАМ, КЪДЕТО ИМА ВОЛЯ, ИМА И ПЪТ“

Горното заглавие е английска поговорка, привнесена в България и станала популярна като девиз - верую на нашия известен алпинист Христо Проданов - първият българин, стъпил на „покрива на света“ - връх Еверест. Изразът олицетворява решителността, упоритостта и вярата в постигането на определена цел, въпреки трудностите. Резултатите от експедиция „Terra Bessica“ тази година и най-вече един от тях, на който ще отделим специално внимание, абсолютно доказват това. Нека обаче да вървим по реда!

От 19-и и до 22-ри септември край град Ракитово се проведе 14-та поредна изследователска експедиция „Terra Bessica“. Тя бе организирана от Българското пещерно дружество в Ракитово и се състои под знака на 95-годишнината на пещерното дело в града, както и 10-ата годишнина от основаването на Българско пещерно дружество - София. В проявата участваха 40 души спелеолози и гости - любители от страната и чужбина: Българско пещерно дружество в Ракитово и София, пещерните клубове „Пълдин“ - Пловдив,

„Страшеров“ - Враца, „Витоша“ - София, „Пещерник“ - София, „Авен“ - Полша, „Саламандър“ - Стара Загора, „Мрак-Етрополе“, както и пещерници от Смолян и Търговище.

Акцентът в предварителната програма бе поставен върху продължаване на проучванията в пещерата, наречена Здравец – нещо, на което ще отделим специално внимание.

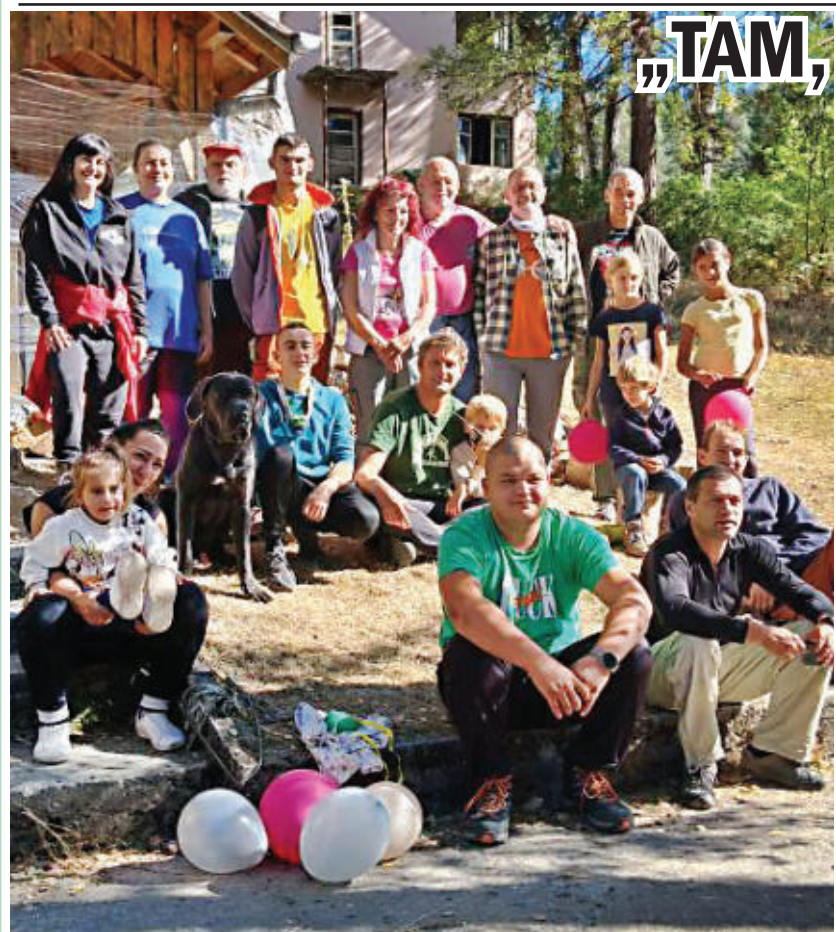
Каква е историята? Преди повече от 10 години Здравко Илиев, един от доайените на българското пещерничество, който вече не е между живите, ни показа една малка пещера в района на местността Качаков чарк. С това, което представляваше, тя не предизвика вниманието ни като обект с перспектива да стане по-дълга и по-дълбока, отколкото я намерихме. По-късно се появиха ентузиастични, с водеща фигура Валентин Тодоров от Етрополе, които в рамките на няколко последователни експедиции „Терра Бесика“ положили сериозни усилия за навлизане в дълбочина – с цел разширяване бяха разбити тесни участъци, извадени кубичи камъни, които преграждат галерията, водеща

надолу и пр. И така до миналата пролет,

постепенно се слизаше все по-надолу. В началото на изтеклия август Стойчо Зарев и младият пещерник Спас Янков разместваха още няколко камъка, проправиха си път и стигнаха до голяма зала. Пътят надолу трябваше да се обезопаси с въже, каквото нямаше в наличност. И така, на 8 август, към пещерата Здравец тръгнаха ракивовците

Добромира Зарева, Зефир Карашиков, Стимка Мирова, Стойчо Зарев, Спас Янков и Цветомир Прагов. Стойчо, Добромира и Зефир екипиряха с въже вертикалния участък, спуснаха се и при достигане на дъното установиха, че ако галерията напред се поразчисти и разшири, пещерата вероятно ще продължи. От това произтече и първата задача в първия работен ден на експедицията. За пещера Здравец се сформира силна шурмова група, начело с Вальо - най-добрият ни разбивач. Към него се присъединиха Данчо Тупаров, Стоян Трифонов и картировачите Асен Сотиров и Таньо Марков.

►► на стр. 12

„РОДОПИТЕ ВИНАГИ ИМАТ С КАКВО ДА НИ ИЗНЕНАДАТ“

Село Могилица се намира в югоизточната част на Западни Родопи. То е разположено на 960 метра надморска височина в горното поречие на река Арда – район на пешеходен и пещерен туризъм в Родопите. Отстои на 26 километра южно от град Смолян.

Могилица има древна история. Районът е познат още през праисторическите времена, но е трайно заселен през II -то хилядолетие преди Христа. В местността Нивище са открити каменни калпи за отливане на бронзови сечива, датирани от този период. Тук е минавал и един от главните и най-преки пътища, който свързвал Тракия с Беломорието. Полагането на солидна каменна настилка е свързано с дейност по време на Римската империя, но трасетата им са били познати и използвани още в предходни епохи. Двете крепости в района също са разположени по протежението на главния и локален път.

По времето на Византийската империя мястото е било курортен

център, в който са идвали на лов и почивка представители на византийската аристокрация.

Старото име на Могилица е Тозбурун, което в превод означава прашна могила. Получило е името си от близкия хълм (борун), който се намира западно от селото. Според предание вечер, когато стадата с овце се връщали от паша и минавали край хълма, той не се виждал от прах.

В село Могилица е регистрирано и Туристическо дружество „Крепостта - Могилица“, което има своята история. Всичко започва през 1965 година. Група млади ентузиасты от селото решават да създадат туристическо дружество, чрез което да организират походи, екскурзии, а малко по-късно и да посрещат туристи и екскурзианти в красивото родопско село Могилица. Кръщават го „Крепостта“ на калето, което се намира на няколко километра западно от селото. Уставът е изготвен и за пръв председател

е избран Минчо Хаджиев, един от инициаторите за създаване на сдружението. Започват да организират преходи до родопския връх Ком, Ардин връх, Киселчово, Манолов връх, Пампорово, върховете Перелик и Мечи чал. Организират се дори екскурзии в чужбина.

Дружеството се сдобива с леглова база и започва да посреща туристи, дошли да разгледат Агушевите конаци. Продължават да организират и провеждат туристически инициативи, като следващите председатели са Бойчо Хаджиев, Слав Башов и Велко Ловчалиев. За съжаление, след 1989 година Туристическо дружество „Крепостта“ е ликвидирано... И така до 2017 година, когато отново група млади ентузиасты решават да възродят старото дружество и да подновят неговата дейност със свежи сили.

Днес основната цел на Туристическо дружество „Крепостта - Могилица“ е развитието на туризма в района около Могилица и горното поречие на Арда. Запознаване на хората с природните и исторически богатства на тази част от Родопите и опазване на традициите, фолклора и културата на хората от този край.

Ще разкажа на читателите на в. „Ехо“ за две от услугите, които предлагаме, в два от обектите, за които се грижим. Каньон Горло и пещера Надарска са малки приказни кътчета в горното поречие на Арда. Допреди няколко години познати на малко хора, днес те набират популярност заради пленяващата им красота.

Както всички знаем, Родопите са планина, която винаги има с какво да ни изненада. Горното поречие на Арда е известно не само с гостоприемството на родопчани, но и с разнообразието от природни обекти, пръснати на сравнително малка площ около селата Смилян, Могилица и Арда.

Един от тези обекти е каньон Горло. До скоро почти непозната, най-тъсната част от поречието на река Арда днес привлича все повече посетители. Разположен е между селата Смилян и Кошница. Макар и с малката си дължина от едва 100 метра, той впечатлява с красотата на мраморните скали, ваяни хилядолетия наред и с тъмнозелените води на водата, която бавно протича през него. Днес имаме възможността да

покажем цялата му прелест, като предложим кратка разходка с лодка по него. Така посетителите могат да му се насладят изцяло, да чуят интересни факти за образуването му, а през ранно лято да видят и Орфеевото цвете, цъфнало на ръба на отвесните скали над водата.

Другият обект, който се намира на още няколко километра нагоре по течението на родопските реки, е пещера Надарска. Една малка перла на подземния свят. Както при каньона, така и тук не можем да говорим за големи галерии, дълбоки пропасти и пр., но веднъж влязъл в Надарска, оставаш пленен от красотата и наситеността на всички вторични образувания.

Пещера Надарска е една от многото пещери в района на село Могилица. Намира се близо до едноименното село Надарци. Тя е изследвана и картирана от пещерняци от град Чепеларе с ръководител Димитър Райчев още през 1975 година. Смело може да се твърди, че е сред

най-наситените на образувания пещери в района, та дори и в Родопите. Стотиците сталактити, огромните сталактони и черно-белите цветове, с които е обогатена, карат посетителите да се чувстват в един магичен подземен свят.

Посещението става само с предварителна заявка и с водач, който осигурява необходимата екипировка, а именно каски и челници. Входът на пещерата може да се окаже малко изпитание за някои хора, тъй като е с малки размери и влизането става на четири крака с главата напред. След първия метър галерията вече става висока и широка и човек спокойно може да се изправи. Престоят вътре трае около 30 минути.

За посещение на двата обекта може да се свържете с ТА „Крепостта - Могилица“ - тел. 0878 58 84 92.

Данаил ХАДЖИЕВ - председател на ТА „Крепостта - Могилица“ - с. Могилица

„ТАМ, КЪДЕТО ИМА ВОЛЯ, ИМА И ПЪТ“

►► от стр. 11

Нашите се върнаха след около 6 часа, видимо много уморени, но щастливи. Разчиствайки и разширявайки тук-там тесните участъци, те бяха навлезли твърде напред и дълбоко в масива. Картировачите бяха картирали 181 метра, при измерена дълбочина спрямо входа се оказаха 48 метра. Умората бе надделяла над предизвикателството да разширят с четири пръста разкриващата се напред галерия, да се проврат и да продължат към ширещата се напред тъмнота. През изминалия ден Александър Асенов, Борис Златарев, Веселка Проданова, Стефан Цаков, Спас Йонков, под ръководството на Кольо Проданов, вложиха сили в продължаващите вече няколко години изкопни работи в пещера Паничката. Тя „вървеше“ стремително в посока към прословутата тамошна пещера Лепеница, но в края си бе задръстена с глина и камъни. Ние се надявахме, че като отнемем тези материали и навлизаме все по-напред, все някога ще

соединим двете пещери. Няколко души от нас, които не бяха влизали в Лепеница, отидоха да се наслаждават на подземната ѝ красота. Успоредно с това ветераните Стойчо и Алексей се нагърбиха да картират двете малки пещери, открити през пролетта. В края на деня, почти по тъмно, неуморният Асен, придружен от Стимка Мiroва и Данчо, картираха набързо Заревата пещера - чакаща картата си вече няколко години.

Вторият работен ден тръгна мудно, някои се чувстваха изцедени, други се радваха на слънчевата сутрин и отлагаха влизането си под земята. В края на краищата шестима тръгнаха на опознавателно проучване на пещерата Ледника, а други към Лепеница. Асен и Данчо, все още не възстановени напълно, но много нахъсани, „стартираха“ за „Здравец“, за да разберат продължава ли пещерата или не и евентуално да картират.

Събрали се покрай големите пещерняци деца и внуци не бяха подготвени за посещения на трудни пещери, но домакините бяха

измислили как да оползотворят времето им. Под лозунга „Еко пещерни пазители - младежи за природата“ ракитовските пещерняци Стимка Мiroва, Добромира Зарева, Ивайло Найдов и Спас Янков заведоха децата и младежите в някои от по-малките и леснодостъпни пещери в района. Мимоходом бе проведен разговор на тема „Защо е важно да опазваме пещерите“, а няколкото посетени пещери бяха щателно почистени от отпадъци. В инициативата се включиха 18 мераклии на възраст между 5 и 22 години.

Надвечер дойде и голямата новина, че групата „Здравец“ е успяла да „пробие“ и да напредне с още 231 метра в пещерата. Така общата ѝ дължина възлезе на 412 метра, дълбочината ѝ достигна 60 метра. Прониквачите в Ледника се върнаха по тъмно. Те бяха радостни от видяното и за това, че са се справили с трудностите, но бяха изморени и леко понамръзнали. Все пак, пещерата е дълга повече от един километър, в нея протича подземен поток, а температурата на въздуха е едва 5оС. Всичко бе

добре, щом като завърши добре. Неоспорима заслуга за това имат организаторите, най-вече в лицето на Стимка Мiroва. От своя страна, те благодариха на всички участници за положения резултатен труд. Картирани бяха 4 пещери, в това число и Здравец, която отгоре на всичко продължава, без да се знае още

колко. И този път експедицията „Терра Бессика“ успя да събере млади и стари пещерняци, чуждоземни гости, съмишленици и приятели, които заедно допринесоха за проучването и опазването на пещерите в района на Ракирово, а и въобще в България.

Алексей ЖАЛОВ

На синора между Европа и Азия

БАКУ – МЕЖДУ ТЕЖКИЯ ДЪХ НА НЕФТА И БОЖЕСТВЕНИЯ ВКУС НА ХАЙВЕРА

Първото нещо, което виждам, докато самолетът кръжи над летището в Баку, са петролните сонди, забити във водите на Каспийско море. Това напълно се покрива с общоприетата представа, че в Азербайджан отвсякъде извира нефт. При по-внимателно вглеждане в ежедневието на Баку дъхът на петрол се смесва с този на съветското наследство и традициите на мюсюлманския Изток. Разположен на синора между Европа и Азия, Азербайджан може да се похвали с дълга крайбрежна ивица, с плодородни долини, но и с кавказки върхове, стърчащи на повече от 5000 метра над морското равнище.

В началото на 19-и век Баку е завоюван от руснаците, а истинският възход на града започва през 1872 г., когато е разрешено арендуването на нефтените находища. Малко след това на брега на Каспийско море се разгаря истинска петролна суматоха, сравнима с треската за злато в Клондайк. Към Баку се устремяват предприемчиви хора от цял свят. В началото на 20-и век от околностите на азербайджанската столица се извлича половината от тогавашния световен добив на "черно злато". Баку придобива славата на

град на милионерите

От тогава датират няколко десетки красиви масивни сгради, за които местните жители и до ден днешен дават еднотипно обяснение: това е "къща на някой от милионерите". Близко век след първия нефтен бум каспийските находища вече не изглеждат така апетитни, защото са засенчени от петрола на Персийския залив. Въпреки това Азербайджан може да разчита на стабилни валутни приходи от продажбата на нефт.

Друга гордост на Азербайджан са килимите. В различните райони на страната ги тъкат с различни орнаменти и в тях се влага невероятно въображение и старание, които ги превръщат в истински предмети на изкуството. Навремето майките на азербайджанските ергени са си избирали снаха само след като преценят майсторството, с което тя тъче. От няколко години в Баку има

музей на килимите

който заема монументалната мраморна сграда, строена за музей на Ленин. Днес от експозицията на комунистическия вожд е останала само една типографска машина,

на която се е печатал нелегалният вестник "Искра".

Климатът в Баку е мек, откъм морето (което всъщност е езеро) постоянно подухва лек ветрец. По улиците може да се види причудливото съжителство на палми и борове. Основният транспорт в града са раздрънканите маршрутки и метрото, което вози на символична цена. Таксиметровите шофьори вземат по един долар за къси разстояния и два – за по-дълги. Но тези цени важат само ако клиентът говори азербайджански или руски. Чужденците са принудени да плащат много повече.

Това, което непременно трябва да се види в Баку, е т. нар. "вътрешен град" – средновековен комплекс, около който се е запазила част от крепостна стена. По калдъръмените улици има магазинчета за сувенири и, разбира се – за килими. Сравнително добре запазен е дворецът на средновековния местен владетел Ширваншах. Един от символите на Баку е голямата каменна "Моминска кула", за която се разказват различни легенди.

Азербайджан е мюсюлманска страна, в Баку има джамии, но те пустеят, защото хората не са особено религиозни. Въпреки това на коктейли и други официални мероприятия никога не се сервира алкохол, който иначе се продава в изобилие по магазините. В крайна сметка след петдневен престой в Баку така и не бях опитал от местното вино. Опитвах да отстраня този пропуск по време на обратния полет до Москва, но стюардесата ми се усмихна и без да подозира

за моята националност, каза: "Ние предлагаме само български вина".

Традиционното азербайджанско блюдо е плато от прекрасни каспийски риби, агнешко и телешко, опечени на скара. За деликатесна се смята супата, в която плуват много дребни майсторски завити пелмени. За българите местният кулинару кошмар се оказа тревиста подправка, наречена киш-ниш. Нейният ужасен аромат е нещо средно между целина, копър и мента, но многократно по-остър. Слагат я навсякъде – в салати, супи и дори в донерите. Затова още след първия ден в Баку

всичките ни поръчки в ресторанта започваха с уговорката „и без киш-ниш“.

Азербайджанците са будни и артистични натури. Във всички краища на бившия Съветски съюз те са известни като музиканти, художници и хора на изящните приложни изкуства. Не им е чужда и типичната източна хитрост. Друга тяхна отличителна черта е гостоприемството. Ако гостувате на някой азербайджанец, нямате никакъв шанс да платите каквото и да било – независимо дали става дума за обяд, за транспорт или просто за бутилка минерална вода. Местните жители смятат, че грижата за госта е въпрос на чест

На Тезе базар за... зелен хайвер

Да отидеш в Азербайджан и да не си купиш хайвер е все едно да се върнеш от Русия без водка или от Армения без коняк. Ценният рибен деликатес се продава във всеки по-голям магазин в Баку, но пазаруването на запечатана кутия от щанд в супермаркет не ме влече. Затова отивам на Тезе базар – голямо тържище на открито от типа на софийския Женски пазар. Тук официално щандове за хайвер няма, защото продажбата му е монопол на държавното предприятие „Каспиан фиш“. Въпреки това местните търговци безпогрешно разпознават чужденеца. Азербайджанец с хитър поглед ме дръпва за ръката с въпроса: „А хайвер не искаш ли?“ Докато се колебая с отговора, той вече ме е завел в малка стайчка с хладилник, откъдето вади кутии с хайвер от три различни видове каспийска риба. Опитването става, като от всяка кутийка се гребва по

малко с върха на голям нож. Най-деликатесен е хайверът от белуга. Противно на очакванията ми той не е черен, а тъмнозелен с метален отблясък, което е знак, че е пресен и с отлично качество. Малко по-дребнозърнест и поевтин е хайверът от есетра и от северюга, който наистина е черен и няма блясък. Процедурата по дегустацията с ножа повтори при няколко продавачи, които ме препредаваха почти от ръка на ръка, докато съвсем се обърках в деликатната кулинарна материя. Накрая все пак си купих от стоката на този, който говореше най-добър руски и ми разказа любопитни неща за добива и приготвянето на деликатеса. От една риба може да се извадят до 70 г. хайвер, който се измива от кръвта, осолжава се и вече е готов за консумация. В това се уверих сам след като доволният от сделката продавач ми връчи лъжица и постави пред мен купа с няколко килограма току-що

и са готови да дадат и последния си манат (местната валута), за да не се изложат. А иначе не им е лесно, защото мнозинството от тях са бедни. Според различни източници средната заплата е между 50 и 70 долара месечно, но в провинциалните райони на страната почти никой няма постоянна работа. Привечер главната улица на Баку е препълнена с хора, предимно млади. Повечето момчета между 15 и 25-годишна възраст се обличат еднотипно и консервативно – с риза в различни разцветки на синьото и строг черен костюм без вратовръзка. Момичетата са по-живописни, но пък се мяркат доста по-рядко по улиците. Най-модерната дискотека в Баку се намира в полутъмно мазе, където поп-музиката се редува с ориенталски ритми. Мъже на средна възраст пият бира по масите, а на дансинга се полюшват само няколко момичета, чиито външен вид и поведение недвусмислено показват, че са в очакване на клиенти. Нашите местни домакини поглеждат смутено и бързат да пояснят, че девойките са рускини, азербайджанките не се занимавали с такива неща. Учтиво се правя, че им вярвам. След толкова гостоприемство е просто неперилчно да се усъмниш в морала на азербайджанските красавици.

Пламен ДИМИТРОВ

приготвен хайвер. Моите опити да изясня как точно трябва да се консумира деликатеса – дали хлябът да е черен или бял, дали да се маже с масло или не – бяха отрязани най-безцеремонно с отговора: „Водката е достатъчна“. 116 грама първокачествен хайвер се купуват на Тезе базар в Баку за около 15 долара (след пазарлък, разбира се). В московските магазини цената на същото количество нараства петкратно, а във Франция – най-малко десетократно. Един турист има право да изнесе до 600 грама каспийски хайвер.

ТД „ЧУДНИ СКАЛИ“ - ПОСЛАНИК НА ПЕШЕХОДНИЯ ТУРИЗЪМ И АЙТОСКИТЕ ЗАБЕЛЕЖИТЕЛНОСТИ

Една, вече изключително популярна национална инициатива на ТД „Чудни скали“ събра на 4 и 5 октомври в Айтос над 120 туристи от дружествата във Велико Търново, Исперих, Дулово, Силистра, Варна, Добрич, Нова Загора, Стара Загора, Русе, Шумен, Разград, Пловдив и Айтос. Поводът бе третото издание на ежегодния **туристически събор „Златна есен в Източен Балкан“**, който тази година затвърди авторитета и успехите на айтоското дружество с изключително добрата организация на тази масова туристическа проява.

Членове на дружеството и доброволци се включиха с идеи и в подкрепа на националното събитие. Но в основата на всички усилия, с организаторски талант и много труд, събора подготвиха Бистра Костова, Тодор Иванов, Татяна Кръстева и Мирослав Тилков. Те направиха всичко възможно, за да покажат на България природните красоти на Айтос и района, да популяризират пешеходния туризъм и да покажат на участниците защо отово и отново да посещават Айтос.

Ръководството на ТД „Чудни скали“ сърдечно благодари на всички участници, партньори и доброволци, които направиха събитието незабравимо. Благодарим и на туристите доброволци от

ТД „Чудни скали“ – Дора и Вальо Хаджиеви, М. Гугалова, Кр. Вълчанов, Пейчо, Ниязи, Кънчо, Цветелина, Таня и Кямил.

Въпреки дъждовното време, гостите тръгнаха с желание по туристическите пътеки, впечатлени от природните красоти и забележителностите. В първия ден беше организиран поход по 15-километров маршрут: с. Вишна-с. Доля – с. Вишна, по който към голямата туристическа група неочаквано се присъединиха и младите дами от ТД „The Мацкисс“ – Варна. Водач на прехода беше Тодор Иванов, който приветства туристите и даде подробни указания за маршрута.

Гости на тазгодишния събор бяха Лъчезар Лазаров, изпълнителен секретар на БТС – София и Невяна Чурукова – специалист „Културен туризъм“ в Информационния център на БТС. Организационният екип на ТД „Чудни скали“ избра да открие събитието в курортната местност Бяла река, в планинската горска обител „Дивата пчела“. Посрещането беше с уникални погачи и с „уелкъм дринк“ съвсем по туристически, питието за „добре дошли“ беше вкусна лимонада от бъз, а в добавка – специално подготвен за събора вестник на дружеството.

Председателят на УС на ТД „Чудни скали“ и кмет на Айтос Васил Едрев откри събора със сърдечен поздрав към гостите и благодарност към секретаря Бистра Костова и членовете на дружеството за продължаването на традицията и изключително активния туристически живот. „Горди сме

с природата и историята на община Айтос, с гостоприемните хижи и планинските маршрути. Горди сме с признанието за ТД „Чудни скали“ – Айтос като най-силно и активно дружество на територията на Югоизточна България. Ще развиваме тази традиция, като добавяме нови страници към дългогодишната история на айтоското дружество“, каза в обръщението си градоначалникът.

Лъчезар Лазаров поднесе поздрав от председателя на БТС Венцислав Венев и връчи на кмета Васил Едрев почетен плакет на БТС, признание за приноса на общината и дружеството за развитието на туризма в Източна Стара планина. „Поздравявам Ви за организацията на събора. ТД „Чудни скали“ е най-дейното дружество, номер едно в областта. Благодаря ви, скъпи айтоски туристи, че развивате туризма в региона и успявате

да привлечете много млади хора към туристическите идеи“, заяви Лазаров.

Внеделя туристите се отправиха към Етнографския комплекс „Генгер“. В Посетителския център с усмивка ги очакваше Мария Кондова, която представи комплекса и занаятчиите. Гостите разгледаха Етнографския музей и с интерес гледаха филма за Айтос и природните

му забележителности. После туристите видяха част от тях на живо – „Трите братя“, „Орела“, скално светилище „Казаните“, като посещенията включваше беседа за всеки обект. Тодор Иванов поведе туристите към изворите на Славеева река, а накрая, съвсем естествено, всички бяха възхитени от бутиковия зоопарк в Айтос.

Обиколката завърши през парк „Славеева река“, който очарова гостите с красотата на своите флора и фауна. 120 български туристи признаха, че са преоткрили Айтос, природата и историята му. Много от тях гостуваха в града за първи път и не се опитаха да скрият възхищението си от гостоприемството на айтослии, от красотата на айтоската природа, туристическите пътеки, интересните забележителности и високия дух на нашите туристи.

Катя КОСТАДИНОВА

ПЛАНИНАРСКИ ЕМОЦИИ ВЪВ ВОДНО

Дългогодишното приятелство между любители на природата отново събра туристи от Кюстендил, Крива Паланка и Скопие в планината Водно в РС Македония. Планината Водно представлява огромен планински парк, прозорец към природна красота, водопади и планински потоци. И днес тя пази в обятията си съхранени църкви като „Св. Спас“, „Св. Мина“, „Св. Никола“, „Св. Пантелеймон“, както и обаятелния манастир „Св. Трифон“. Най-известната атракция за туристите и поклонниците на християнската вяра е изграденият Милениумски кръст. Той е разположен на първенеца на Водно – Кръстовар, висок цели 1066 м. Височината на кръста е 66 метра, а през 2008 година на него е монтиран асансьор.

След кратка почивка сред красивата панорама, водени от домакините от Скопие, ние се отправихме към красивия каньон Матка. Имаше късмет с чудесно време. Два дни преди това вали дъжд, че дори и сняг. Контрасти между сняг, слънце, щастливи усмивки, имаше и подхлъзвания, но какво по-хубаво от това. Та нали е първи сняг!...

Малко преди да се влее във Вардар, една от най-дългите и значими реки в Република Северна Македония – Треска, образува невероятно красив пролом. Той завършва с изкуствено езеро (7 км.), язовирна стена, ВЕЦ, манастир, планинарски дом и всички теносят името Матка (по наименованието на средновековен град със същото име). В съседство има няколко манастира от XIV-и век –

„Св. Андрей“, „Св. Богородица“, „Св. Никола Шишевски“, останки от „Св. Неделя“, както и няколко по-нови обители като „Св. Йоан Златоуст“, „Св. Петка“, „Св. Троица“, „Св. Спас“ и др. В района има и три проучени пещери – Врело, Кршална и Убава. Целият район е карстов. На реката, под браната и ВЕЦ-а, е създадено трасе за състезания за спускане и воден слалом с каяци в бързи води.

Част от туристите избра да разгледа македонско етно село и манастира „Св. Пантелеймон“, преход по невероятната екоптека, която се вие по самия каньон и разходка с лодка. В по-голямата си част пътеката е изсечена в самите скали, което я прави изключително атрактивна и живописна. Това е стара военна пътека, обрасла с буйна

растителност и която предлага доста емоции на любителите на нестандартни усещания.

Другата, по-голяма част от групата, от Милениумски кръст се отправи към манастира „Св. Никола Шишевски“, закътан сред непристъпни скали. Там домакините от планинарски клуб „Центромпром“ от град Скопие ни почерпиха с планински чай и локум. Добре запазените стенописи показват житийни сцени на Св. Николай Мирликийски Чудотворец.

„Всички бяхме очаровани от гостоприемството и сърдечното посрещане. С пожелание за следващи срещи и съвместни прояви се разделихме с домакините, заредени и очаровани от красотата на това невероятно място“, споделиха туристите от ТД „Осогово“ – Кюстендил.

Силвия МИХОВА – секретар ТД „Осогово“ – Кюстендил

ОТЛИЧИЯ ЗА ХОР „ЕДЕЛВАЙС – ИВАН ДАНЧЕВ“

С отличия и творчески признания започна новия активен сезон на туристически смесен хор „Еделвайс – Иван Данчев“ при ТД „Трапезица-1902“ – В. Търново и НЧ „Пламък-2016“. В началото на тази есен те участваха в два международни фестивала: XXII международен шампионат „Black Sea Fest-Euro Folk 2025“ проведен в Китен, Приморско, Несебър и III-ти Международен хоров фестивал „Земя на славни предци“, организиран от НЧ „Христо Ботев“ – Нови Пазар, под патронажа на Министерството на културата, община Нови Пазар, Национален фонд култура и Български хоров съюз.

И двата фестивала имаха голям брой участници, но докато „Black Sea Fest-Euro Folk“ беше по-разнопосочен (с различни направления в музикално-сценичното изкуство), то фестивала „Земя на славни предци“ включваше хорови формации, които изпълняват само светска и църковна хорова музика от именити хорови композитори. В него участваха над 350 хористи от България, Румъния и Молдова. Убедително бе участието и на

трите туристически хора, членове на ТД „Сдружение на туристическите хорове в България“, а именно Туристически смесен хор „Еделвайс-Иван Данчев“ – Велико Търново, „Планинско ехо“ – Шумен и Камерен хор „Родни балкани“ – Варна.

Международният фестивал „Black Sea Fest-Euro Folk“ е разделен на седем категории, като в категория „Хорова музика и стари градски песни“ Туристически смесен хор „Еделвайс – Иван Данчев“ получи най-високата награда – „Златен Орфей“.

Пожелавам на всички хорови формации в ТД „Сдружение на туристическите хорове в България“ успешна нова творческа година.

А-р Станимир ДЕМИРЕВ

ТРАДИЦИОНЕН ПРАЗНИК НА ХИЖА „МАКЕДОНИЯ“

На 27 септември т. г. се състоя традиционен празник на хижа „Македония“, под благосклонното небе на Мечия проход. Преди 92 години будни туристи от Горна Джумая (днешен Благоевград) поставят първия камък в основите на любимата хижа „Македония“. От тогава до днес – с много любов, грижа и труд „перлата на Югозападна Рила“ свети като пример за уют, гостоприемство и истинско планинарско приключение. Това бе истински празник – за планинарите, туристите, децата на Благоевград, за всички, които вложиха сили, време и сърце, за да бъде хижата чиста, подредена, електрифицирана и модерна.

Тържественият водосвет, курбана за здраве и празничната програма започнаха по обед. Лошите прогнози на синоптиците разколебаха част от гостите да пристигнат на хижа „Македония“, но вместо обещания дъжд, природата зарадва дошлите с ясно небе и слънчеви лъчи. Това събитие отново доказа, че „Перлата на Югозападна Рила“ е място със силен дух, което събира приятели на планината. Нека традицията да продължи!

На поляната пред хижата хората се веселиха, извиха се хора и танци, пяха се песни. Благодарим на хижаря за топло гостоприемство и отличната организация, на Община Благоевград за безрезервната подкрепа и на самодейните състави, участници в музикално-артистичната програма!

ПСС ви съветва
ЗА ВАШАТА БЕЗОПАСНОСТ В ПЛАНИНАТА

Планиране и подготовка

- Планирайте пребиваването в планината преди да тръгнете! Проверете метеорологичната прогноза и условията за района на планирания преход.

- Проучете внимателно маршрута, запознайте се с опасните зони!

- Съобразете екипировката, опита си, възможностите и ентузиазма на участниците в групата.

- Научете основни похвати за оказване на първа помощ! Когато сте в приятелска група, уверете се, че водачът е добре подготвен и опитен.

Много от инцидентите се случват в края на деня, когато Вашата енергия е изчерпана, също както и батерията на телефона Ви. Помнете, че трябва да заредите телефона си преди да тръгнете в планината! Носете допълнителна или външна батерия.

Преди да тръгнете, информирайте някого за Вашия маршрут, времето, предвидено за прехода, и часа на прибирането Ви. Информирайте го и при настъпили промени.

Качете на телефона си мобилното приложение на ПСС! Много от мобилните телефони имат възможност за изпращане на координатите на местоположението им. Уверете се, че знаете как да го направите.

Облекло и обувки

Носете удобни обувки, подходящи за планински преходи и съответния годишен сезон. Съветваме Ви да носите дрехи с ярки цветове, достатъчно топли, изработени от ветро- и водозащитни материали. Носете резервни топли дрехи, шапка и ръкавици; колкото по-високо се качвате, толкова по-студено става.

Храна и течности

Храна – освен храната, която обичайно носите, взе-

мете и шоколад, фурми или други подобни сладки неща, които бързо възстановяват енергията. Дори Вие самите да нямате нужда от тях, те могат да са от полза за някой друг.

Течности – нашето тяло се нуждае от много течности, както при изкачванията, така и при ходене в по-равнинни местности.

Обичайният прием на течности за възрастен организъм при преход в планината е 2,5 – 3,0 литра на ден. Вземете по-голям обем течности; колкото повече личен опит натрупвате, толкова по-точна ще става преценката на нуждите от течности на Вашето тяло при различни условия.

Изотонични и други спортни напитки съдържат добър баланс от соли и въглехидрати, необходими за възстановяването на захарите, солите и минералите, които губим при потенето. Така може да намалят или избегнат мускулните крампи.

Екипировка и нейното използване

Карта и компас трябва винаги да бъдат с вас, както и да умеете да работите с тях. Подходящ часовник (с GPS, барометър и висотометр) може да ви е много полезен.

Независимо от условията носете свирка, челник (фенерче), резервни батерии, изолиращо фолио, термофолио. През зимата е необходима подходяща екипировка за придвижване.

Поведение при движение на групата

Не разкъсвайте групата! Обръщайте специално внимание на най-неподготвените участници, особено на по-опасни места.

Ходенето сам в планината води до сериозни рискове!

При нужда от помощ

Запазете спокойствие!

Бъдете готови да се върнете обратно, ако условията в планината се обърнат срещу Вас; планината и утре ще бъде на същото място.

Ако имате сериозен проблем, подайте сигнал за помощ на тел. 112 и изпратете SMS с вашите координати чрез мобилното приложение на ПСС. Погрижете се за пострадалия/те, като им окажете първа помощ и ги изолирате от студа, докато дойде помощ.

След като сте се свързали с ПСС и знаете, че планинските спасители ще дойдат при вас, останете на място.

Мобилни телефони

Не разчитайте единствено на мобилния телефон да Ви помогне при непредвидена ситуация.

В планините не навсякъде има добър обхват. Подавайте сигнал за помощ на телефон 112!

В планината дори само няколко крачки встрани могат да доведат до загуба на сигнала. След като веднъж сте се свързали с ПСС, дръжте телефона си включен и в обхват, за да може отново да се свържем с Вас. Не провеждайте излишни разговори – пестете батерията на Вашия телефон!

Метеорологична прогноза

Проверете метеорологичната прогноза преди да тръгнете в планината и бъдете готови да промените или да се откажете от предварителния план, ако времето стане неподходящо.

Опасности, които може да се избегнат

Пропаст и стръмни склонове.

Снежни или заледени преспи, особено през пролетта и лятото.

Много стръмни тревни склонове, особено ако са влажни, мокри или заледени. Нестабилни каменни

блокове.

Дерета, проломи или речни корита.

Потоци и реки при големи валежи.

Снежни козирки по ръбовете и билата.

Надценяване на Вашите възможности или опит.

Загуба на концентрация, особено в края на дълъг ден.

Опасности, за които е необходимо да следим постоянно

Промяна на времето – може да се случи изведнъж и да е много по-екстремна от предвиденото в метеорологичната прогноза.

Заледени участъци, снежни преспи по пътеката – носете котки и пикел, които знаете как да използвате.

Прекомерни студ или горещина (подходящо облекло).

Признаци на преумора (разпознавайте сигналите, които Ви дава тялото, спрете за почивка и запазете топлината си).

Инцидент/заболяване (не изпадайте в паника – ако изпратите някого за помощ, останете на място, за да сте сигурни, че планинските спасители знаят точно къде да Ви намерят).

В стресова ситуация и под напрежение времето тече различно.

При нужда от помощ позвънете на тел. 112 или на Централния денонощен пост на Планинска спасителна служба при БЧК 1470 (за всички мобилни оператори) и 02 963 2000.

ТЕЛЕФОНИ
НА ТД И ОБЕКТИ В
СИСТЕМАТА НА БТС

ЛОВЕШКА ОБЛАСТ

Хижа „Зора“ - 0882 96 63 09
ТД „Стратеш“ - 0884 21 30 30 и 0882 96 64 57
Заслон „Орлово гнездо“ - 02 49 10 00 23
Хижа „Дерменка“ - 02 491 00 06
УЦ „Карлуково“ - 0888 51 45 10
ТД „Здравец“ - 0886 77 33 30
Хижа „Коман“ - 0886 97 08 59
ТД „Вежен“ - 0882 96 62 27 и 0882 96 62 41
Хижа „Бенковски“ - 0876 24 30 79
Хижа „Момина поляна“ - 0887 51 00 06 и 0889 62 30 87
ТД „Амбарица 1912“ - 0888 68 21 69 и 0878 59 31 04
Хижа „Амбарица“ - 0878 59 31 04
ТД „Васильов“ - 0888 72 96 33
Хижа „Васильов“ - 0877 37 85 31

МОНТАНСКА ОБЛАСТ

ТД „Берковица“ - 0888 23 24 23 и 095 38 04 28
Хижа „Ком“ - стара - 0889 68 16 93
Хижа „Ком“ - нова - 0885 83 02 71
Хижа „Бялата вода“ - 0878 94 79 40

ПАЗАРДЖИШКА ОБЛАСТ

ТД „Батьовци“ - гр. Батак - 0889 57 26 84 и 0899 42 41 72
ТД „Юндола 1919“ - 0882 45 40 55
Хижа „Христо Смирненски“ - 0878 05 50 02
Хотел „България“ - гр. Велинград - 0889 50 04 44 и 0889 50 01 55
ТД „Алеко“ - гр. Пазарджик - 0899 89 94 25 и 0988 96 98 63
Хижа „Добра вода“ - 0988 96 98 63
ТД „Бунай“ - гр. Панагюрище - 0886 19 98 58
Хижа „Павел Делирадев“ - 0893 04 48 10 и 0897 95 50 62
Хижа „Равно боре“ - 0893 55 86 85
ТД „Купена“ - гр. Пещера - 0898 48 38 07
ТД „Милеви скали“ - 0893 60 05 98

ПЕРНИШКА ОБЛАСТ

ТД „Кракра Пернишки“ - гр. Перник - 0897 98 77 68
ТД „Орлите“ - гр. Радомир - 0898 70 65 50

ПЛЕВЕНСКА ОБЛАСТ

ТД „Кайлъшка долина“ - гр. Плевен - 0882 96 63 63
Хижа „Плевен“ - 0988 77 77 01
Хижа „Среброструй“ - 0877 47 97 80
Туристически дом - гр. Плевен - 0648 34 35 2 и 0878 75 80 37

ПЛОВДИВСКА ОБЛАСТ

ТД „Средногорец 96“ - с. Богдан - 0889 42 82 93 и 031 30 84 75
Хижа „Средногорец“ - 0988 20 02 65
Заслон „Ботев“ - 0878 19 74 51, 0878 54 48 80 и 02 49 12 321
ТД „Хайдут“ - гр. Калोфер - 0882 96 64 94
Хижа „Рай“ - 0882 96 64 94, 0882 96 64 91 и 02 49 10 007
Туристическа спалня „Ботев връх“ - 0877 27 35 47, 0878 85 56 86 и 0878 77 68 45
ТД „Васил Левски“ - гр. Карлово - 0896 68 85 23
Хижа „Хубавец“ - 02 41 14 213
Хижа „Балкански рози“ - 02 41 12 954
Хижа „Равнец“ - 0888 28 78 78
Хижа „Васил Левски“ - 02 41 10 437
Хижа „Свежен“ - 0885 11 08 24
ТД „Бор“ - с. Горна махала - 0878 28 07 28
ТД „Бунтовна“ - с. Кръстевич - 0888 38 64 53
ТД „Бунтовна“ - 0876 25 25 40
ТД „Върховръх“ - гр. Перушица - 0882 96 64 00
Хижа „Върховръх“ - 0886 89 75 45
Тур. спалня „Перушица“ - 0882 96 64 00
ТД „Еделвайс“ - гр. Пловдив - 0889 11 03 34
ТД „Родопи“ - гр. Пловдив - 0886 94 12 65
ТД „Руен“ - гр. Пловдив - 0896 81 58 48
Хижа „Чернатица“ - 0896 81 58 48
Тур. спалня „Здравец“ - 0894 39 30 50
ТД „Шипка“ - гр. Пловдив - 0882 96 64 07
Хижа „Здравец“ - 0882 96 64 07
СТД „Чернатица“ - гр. Пловдив - 0886 94 12 45
Хижа „Академик“ - 0886 94 12 71
Хижа „Персенк“ - 0886 94 10 81
ТД „Иван Вазов“ - гр. Сопот - 0885 24 90 54
Хижа „Добрила“ - 0884 10 25 01
ТД „Орела 1935“ - гр. Хисаря - 0877 56 56 55 и 0893 65 42 38
Хижа „Фенера“ - 0890 11 48 38
ТД „Атанас Спиридонов“ - гр. Стамболийски - 0889 14 42 86
Заслон „Черешка“ - 0882 56 57 38
ТД „Средногорец“ - гр. Брезово - 0895 66 18 98

Редакцията на в. „Ехо“ моли председателите или секретарите на туристическите дружества, ако между-временно са настъпили промени, да подадат информация за актуалните телефони на ТД, хижите и стопанисваните обекти по електронна поща exobts@gmail.com или на тел. 0882 96 63 16.

ШЕСТИ ПОХОД „ОСВОБОДИТЕЛИТЕ НА ГРАД НЕВРОКОП“

За шеста поредна година ТД „Момини двори“ - Гоце Делчев организира Национален туристически поход под надслов „Освободителите на град Неврокоп“. Той бе посветен на 113-ата годишнина от изгрева на свободата в този български край.

По традиция походът се проведе в четири лъча, по маршрутите, изминати от четите на ВМРО, доброволците и полкът от Българската армия под ръководството на генерал Ковачев.

В мащабната изява се включиха над 350 души – ученици от училищата в града и село Мосомище, членове на туристическите дружества в Гоце Делчев, Панагюрище и Петрич.

Опитни туристи използваха повода, за да покажат на подрастващите как трябва да се грижат за природата. По пътя те подрязваха клони, надвиснали над пътеките, почистваха боклук, разпиляв около места за отход.

Слънчевият неделен ден бе в унисон с ведрото настроение на млади и стари. В ранния следобед четирите лъча се събраха на площада пред паметника на Гоце Делчев. Там по традиция те бяха посрещнати с хляб и сол от активисти на туристическото дружество, облечени в народни носии. Приветствие към героите на деня поднесе лично кметът

на общината Владимир Москов.

Всички участници в похода получиха удостоверения, а най-изявените от тях – и plakети. Между наградените бяха най-малкият, само на пет години, и най-възрастният турист – Георги Ципаров. Наградите връчи кметът на общината. Впрочем, градоначалникът също бе удостоен с плакет заради неизменната помощ, която община Гоце Делчев оказва на дружеството.

Тържеството завърши с поднасяне на цветя пред паметника на Гоце Делчев.

Юлия БАЙМАКОВА

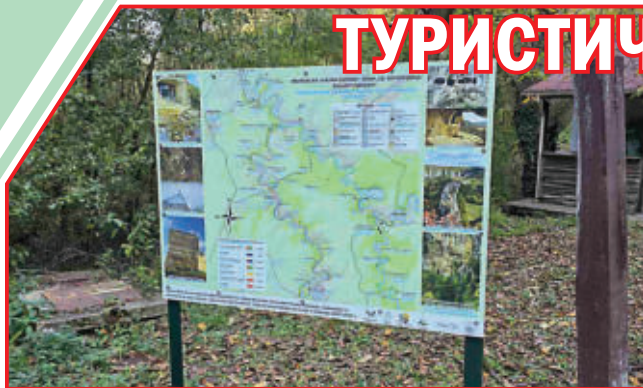
БЪЛГАРСКИЯТ ТУРИСТИЧЕСКИ СЪЮЗ
откри
ДАРТЕЛСКА КАМПАНИЯ
за набиране на финансови средства за ОТПЕЧАТВАНЕ НА ВЕСТНИК „ЕХО“
чрез банкова сметка:
BG71 BSA 9300 0012
4857 19 в банка ДСК

В САЙТА НА БТС
- www.btsbg.org
можете да намерите информация за: стоте национални туристически обекта, телефони и адреси на туристически дружества и хижи; клубове в състава на БТС и федерации; история, цели, нормативна уредба и управленска структура на БТС и др.

Планинска спасителна служба
www.pss-bg.bg
при нещастен случай,
дежурни телефони
112, 1470
02 963 2000 - Стационарен телефон на централен денонощен пост

ЕХО
ТУРИСТИЧЕСКИЯТ ВЕСТНИК - Издание на БТС
Издава: Български туристически съюз
Адрес на редакцията:
1000 София, бул. "Васил Левски" № 75, ет. 5, ст. 525, ПК 427
ISSN-0205-0943
e-mail: exobts@gmail.com ; www.btsbg.org
Срокът за приемане на материали е до 5 число на съответния месец
Ръкописи не се приемат.
РЕДАКТОРИ: Петя Иванова - 0882 966 316; Иван Панкев
РЕДАКЦИОНЕН СЪВЕТ: доц. Сандю Бешев - алпинист, историк на българския и световния алпинизъм; доц. Кънчо Долапчиев - НСА; Елисавета Първанова - м. с. по алпинизъм; проф. Пламен Павлов; Константин Койнов - ориентировач, Българска федерация по ориентирване; Алексей Жалов - почетен председател на Балканския спелеоложки съюз
Графично оформление и предпечат: Иван Панкев

БТС И КАУФЛАНД БЪЛГАРИЯ ОБНОВИХА 80 КИЛОМЕТРА ТУРИСТИЧЕСКА МАРКИРОВКА ОКОЛО РУСЕ

В рамките на инициативата „Не губи посоката“ през октомври т.г. БТС и Кауфланд България обнови туристическа маркировка на маршрути край Русе в района на Ивановски скални църкви (църква „Св. Богородица“ и църкви в м. Писмата), манастир „Димитър Басарбовски“ и пътеки в Природен парк „Русенски Лом“. Акцията обхваща общо 80 километра туристически маршрути в

Русенския регион, като за района на Ивановски скални църкви тяхната дължина е приблизително 60 км., а за района на манастир „Св. Димитър Басарбовски“ – близо 20 км.

В акцията се включиха служители, представители и доброволци от БТС, Кауфланд България, туристическо дружество „Приста“ – Русе и Спортно-туристическо и природозащитно дружество „Академик“ – Русе. Те положили нова лентова маркировка, поставиха 70 указателни стрелки, монтираха 9 нови информационни табла и почистиха пространството около обновените пътеки.

Това бе деветото поред събитие от инициативата „Не губи посоката“, с което общата дължина на премаркираните маршрути надхвърля 350 км. До момента са обновени над 290 указателни стрелки по стандарт на БТС, над 80 табели по стандарти на Европейската федерация по пешеходен туризъм и над 20 информационни табла, които улесняват ориентирването на туристите в българските планини.

**БЪЛГАРСКИ
ТУРИСТИЧЕСКИ
СЪЮЗ**

Планински Застраховки Асистанс чужбина

Български туристически съюз предлага **планински застраховки**, както и разширената ни услуга за **застраховки при пътуване в чужбина**. Може да се възползвате от тази услуга, която предоставя допълнителна сигурност по време на пътувания извън страната.

Научете повече на:
0882 / 966-300

ФОТОКОНКУРС И ИЗЛОЖБА „ПЕЩЕРИТЕ И НИЕ – 2025“

Балканският Спелеоложки Съюз (BSU) и СК „Приста“ - Русе организираха ежегоден фото конкурс и изложба за пещерна фотография с името „Пещерите и ние“ („We And Caves“). За 15-ти път показваме най-добрите снимки от предходната година. Участници в този конкурс бяха 24 фотографии от 14 държави, с общо 103 снимки. Форматът на конкурса бе отворен и в него участваха спелео фотографии от цял свят. Жури в състав Явор Мичев - фотограф, Николай Ковачев - фотограф и Елица Попова – художник, направи селекцията за 2025 г. Избрани бяха 28 снимки за изложбата „Пещерите и ние“, а от тях четири бяха отличени като победители:

1. Агнес Берентес, Унгария - The wave of light, Knox cave, NY State, USA
2. Сотирис Контурас, Гърция - Melissotripa

cave, Kefalovriso, GR

3. Бартек Биела, Великобритания - Dave the Octopus - OFD, South Wales, UK

3. Милена Ненова, България - Evil tongues, Kolkina dupka, BG

Разбира се, имаше още много качествени творби, както сами ще се убедите от изложбата, но призовите места са само три. Дългогодишен спонсор на фото конкурса е фирмата за пещерно облекло „Ланджофф“ landjoff.com

Както винаги, екипът на „Пещерите и ние“ ще покаже изложбата в различни балкански градове, като по този начин много хора ще могат да се докоснат до красотата на труднодостъпния пещерен свят.

текст: Сашо ПОПОВ

снимки: Балкански спелеоложки съюз

Melissotripa cave

Dave the Octopus

The wave of light

Evil tongues